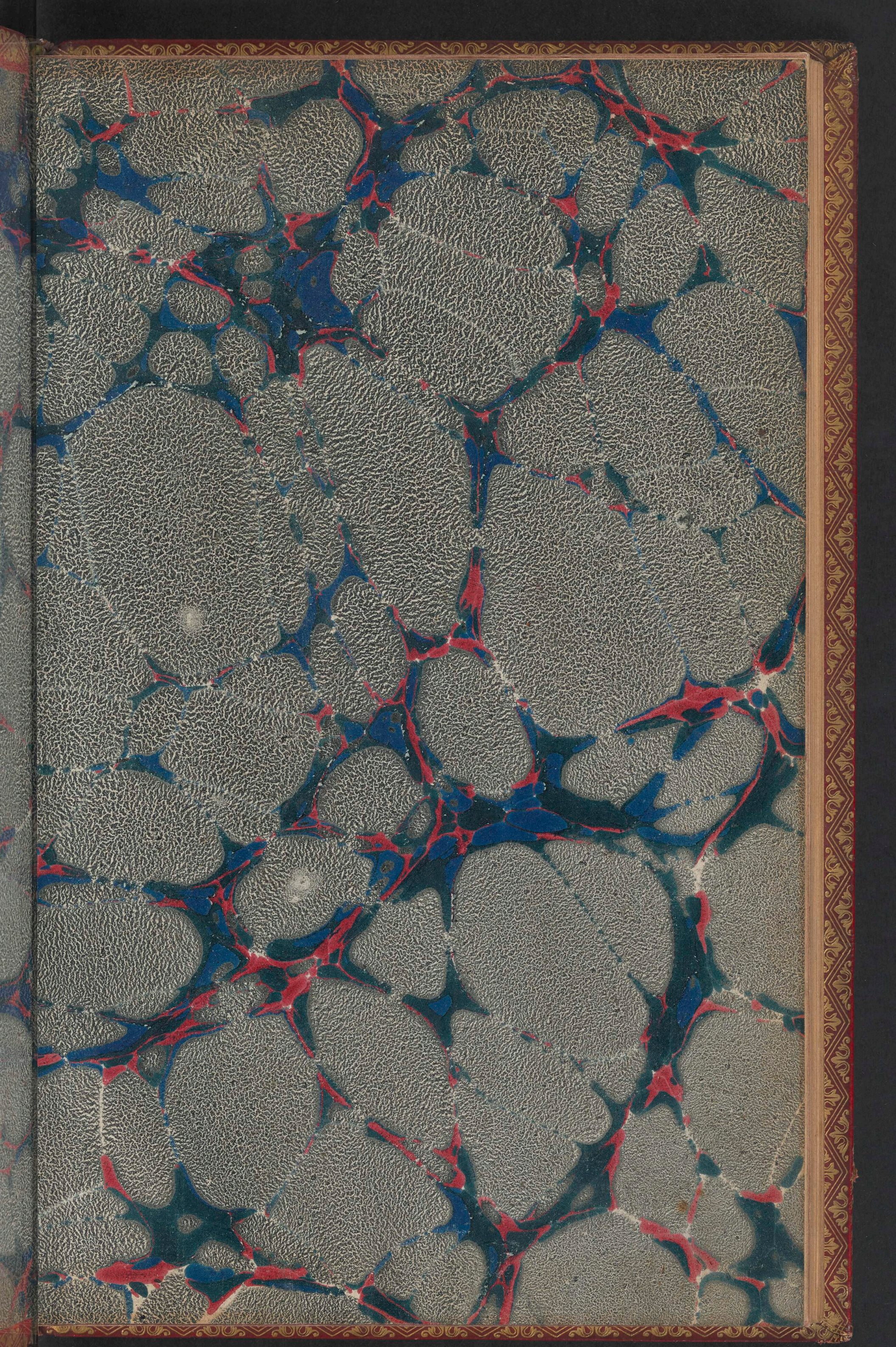
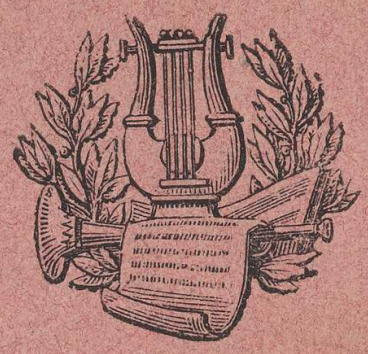
A. C.

BIBLIOTHECA CZARTORYSCIANA
CRACOVIAE
Regi et orbi
II
89709

MNK-XVI-2092
Ew

JU. WAGI

TAK

Uwagi

NAD

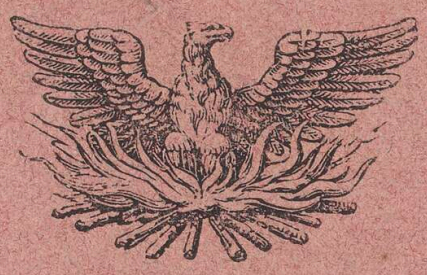
POLSKĄ

MOWĄ POTOCZNĄ I WIERSZEM,

Z RYCINAMI, MUZYKA DO FORTE PIANO.

PRZEZ

XIĘDZA TOMASZA PRANIEWICZA.

w Paryżu.

W DRUKARNI I MINCARNI A. PINARD,

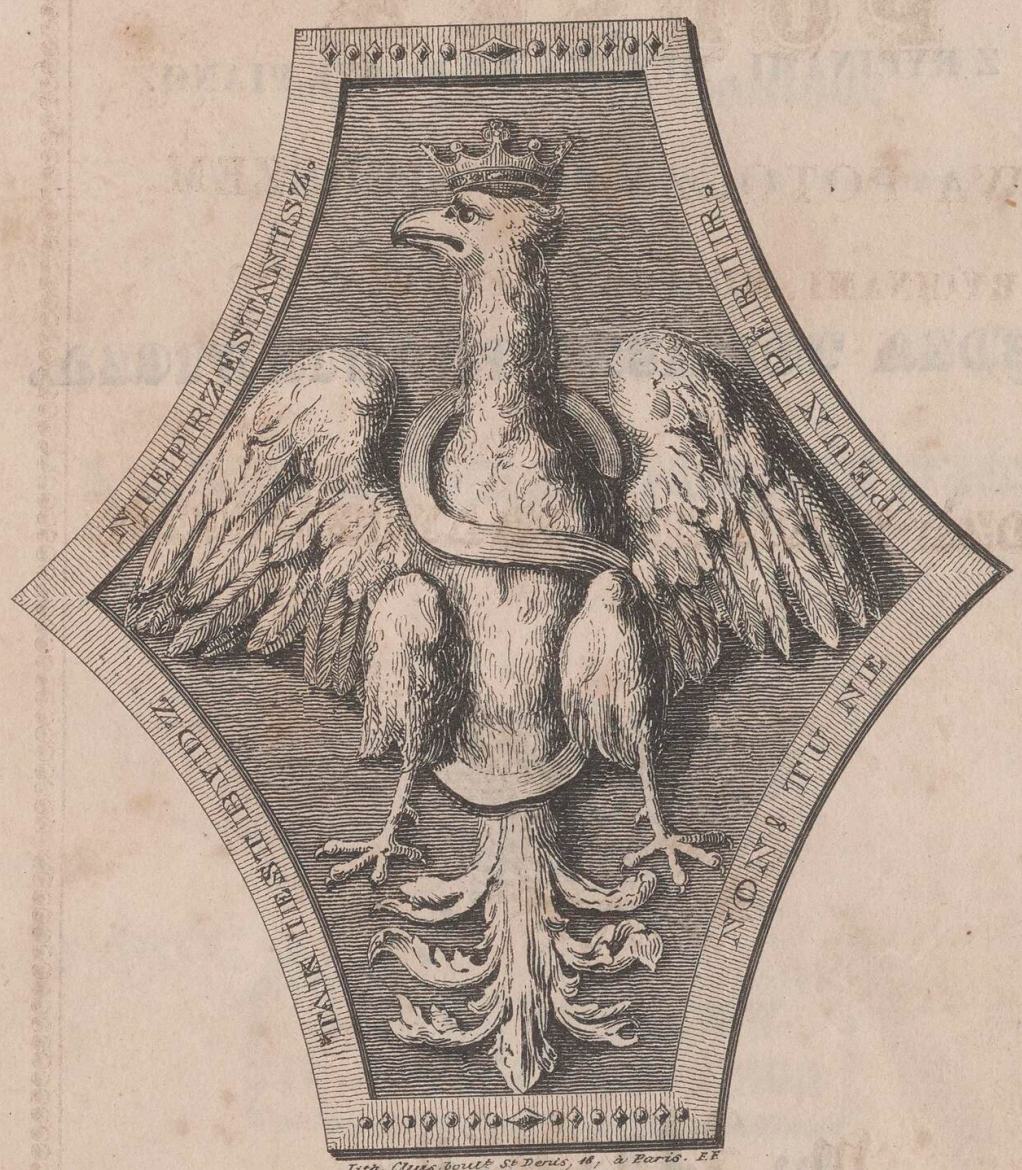
przy Quai Voltaire, 15.

—

1833.

Uwagi
Nad
Polską.

Iter. Cluis, boult St Denis, 18, à Paris. E.F

REMARQUES
SUR LA
POLOGNE.

Uwagi

NAD

POLSKĄ

MOWĄ POTOCZNĄ I WIERSZEM,

Z RYCINAMI, MUZYKA DO FORTE PIANO.

PRZEZ

XIĘDZA TOMASZA PRANIEWICZA.

BIBLIOTEKA XX. CZERWIAKÓW

89709 II

w Paryżu.

W DRUKARNI I MINCARNI A. PINARD,

przy Quai Voltaire, 15.

—

1833.

Remarques

SUR

LA POLOGNE

EN PROSE ET EN VERS,

AVEC VIGNETTES, MUSIQUE

ET ACCOMPAGNEMENT DE PIANO.

PAR

L'ABBÉ THOMAS PRANIEWICZ.

Z. ARCHIWUM X. WDY
KS. J. CZARTORYSKICGO

Paris.

IMPRIMERIE ET FONDERIE DE A. PINARD,

Quai Voltaire, 15.

—

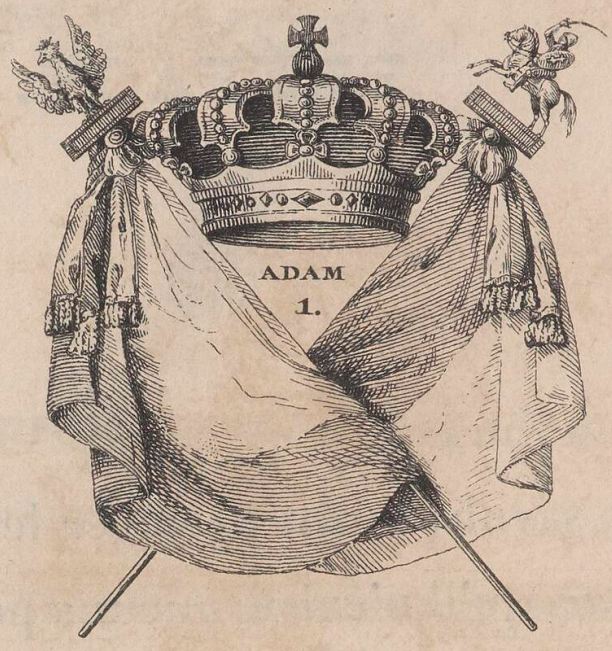
1833.

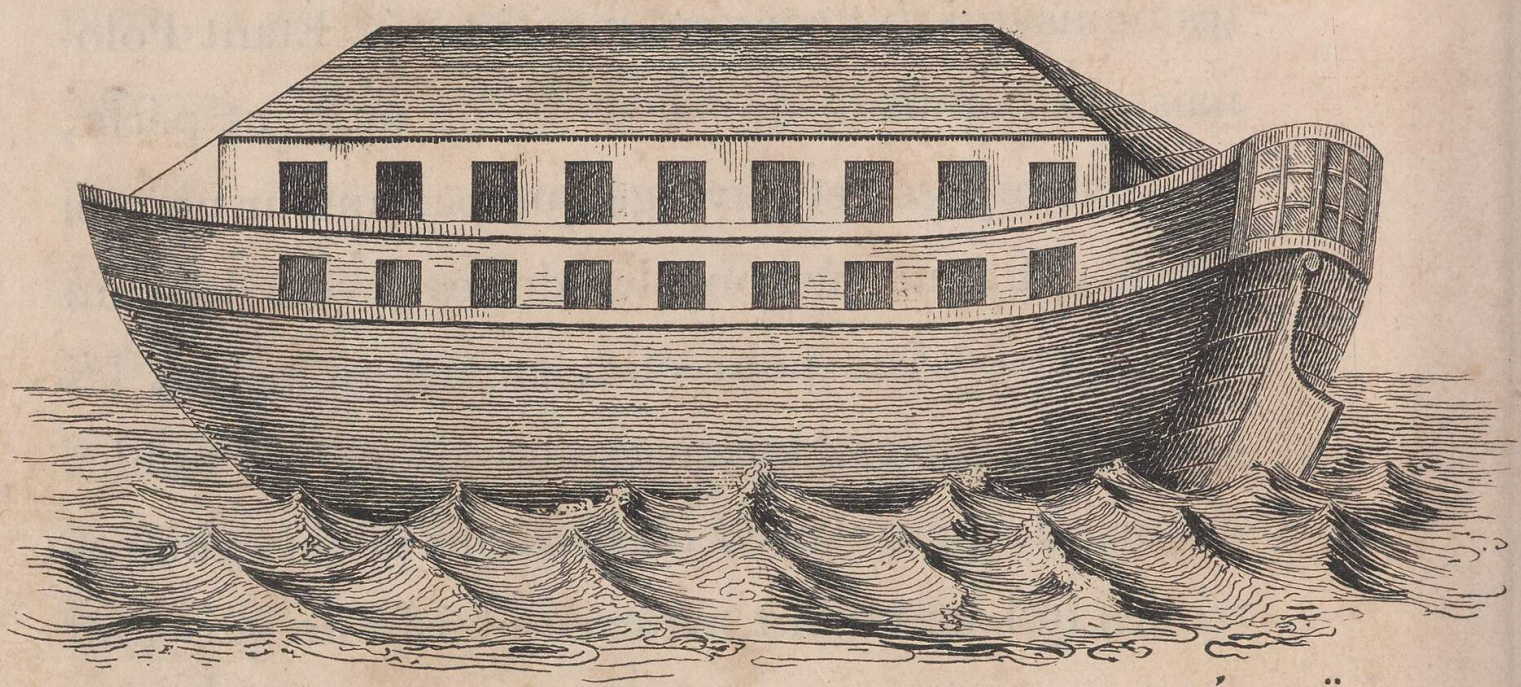
PRZEMOWA.

Żeby bez uszczerbku sądzić o *uwagach nad Polską* z niniejszego wydania to wiedzić potrzeba : że ja w Imionach tam wspomnionych żadnej osobistości nie mam, i że jedynym tylko moim celem jest miłość ojczyzny. Jlem jest Ziomkiem w czasie tak żałosnym krajowi umyśliłem cieszyć mnie historją i śladem drogim moich rodakow, że Polska bydź musi; niesądzę znaleść jednego z Polakow któryby nieżądał tegoż szczęścia jako też niewątpię, że naśrodki podane w moich uwagach znajdą się umysły innego rozumienia, które zechcą wyrzucać moje niezdolności lub też powiedzić, to źle a to niedobrze; w tém nic niema łatwiejszego. Ale tu idzie że Polska bydź musi! wolną, świetną, i całą, kto zaś dokładniejszy sposob wykreśli do ustalenia takiej wartości *Laudabimus eum!*

PRÉFACE.

Il faut savoir, avant de juger les *Remarques sur la Pologne*, qu'il n'existe aucune personnalité dans les noms qui s'y trouvent mentionnés. Étant Polonais, et persuadé que la Pologne ne peut périr, je n'ai composé cet ouvrage que par amour pour la patrie, et pour me consoler de ses revers dans un moment si triste pour elle, en me rappelant les hauts faits et les glorieuses actions de ses nobles enfans. Je pense qu'il n'est aucun de mes compatriotes qui ne voulût avoir ce plaisir. Je suis loin de croire cet ouvrage parfait, car la critique est aisée. Mais il s'agit ici de la Pologne et des moyens de la rendre libre, entière et glorieuse. Celui qui en trouvera de meilleurs, *laudabimus eum!*

SPIEW BOHATERSKI. CHANT HÉROÏQUE.

Moderato.

CHANT.

Ar-ka Noe-go przymierza stoli-cą kraju polskie-go
Po-logne ta ca-pi-ta-le ressemble à l'arche de Dieu

Ar-ka Noe-go przymierza stoli-cą kraju polskie-go
Po-logne ta ca-pi-ta-le ressemble à l'arche de Dieu

PIANO.

nie o - myl ny spadek zmierza poto-pu bar-ba rzynskiego, wezwanie Pia - sta-na pol -
au bonheur qu'elle si-gna-le nous faudra t'il dire a-dieu, Piast a pro-mis en mon-

nie o - myl ny spadek zmierza poto-pu bar-ba rzynskiego, wezwanie Pia - sta-na pol -
au bonheur qu'elle si-gna-le nous faudra t'il dire a - dieu, Piast a pro-mis en mon-

- ska, ko - - ro - ne, U - chwa-li tu iej war-tość i o - - bro-ne,
- tant sur ton trô - ne d'é - - ter-ni - ser ta gloire et ta cou - ron-ne

- ska, ko - - ro - ne, U - chwa-li tu iej war-tość i o - - bro-ne,
- tant sur ton trô - ne d'e - - ter-ni - ser ta gloire et ta cou - ron-ne

U-chwa-li tu iej war-tość i o - - bro - ne,
d'é - - ter-ni - ser ta gloire et ta cou - ron - ne.

U-chwa-li tu iej war-tość i o - - bro - ne,
d'é - - ter-ni - ser ta gloire et ta cou - ron - ne.

CIĄG

Spiewu Bohaterskiego.

Arka Noego przymierza
Stolicą kraju polskiego,
Nieomylny spadek zmierza,
Potopu barbarzyńskiego.
Wezwanie Piasta na Polską koronę,
Wybawi tu jej wartość i obronę. (*Bis.*)

Osieroceni Polacy
Bez dowódcy i pokoju,
Tuż Radziwiłł hej rodacy!
Ja was prowadzę do boju!!
Co lud życzył Mnich Kazimierz ujścił,
Broniąc kraj własny od najazdów czyścił.

Bez granic z chwałą Jenerał
Kniazewicz dochodził wszędzie
Braci Maringi i zbierał,
Mowiąc, Polska nasza w biedzie.
Król Alexander w trudach panowania,
Potwierdził liczne od oyca nadania.

SUITE

du Chant Héroïque.

Pologne ! ta capitale
Ressemble à l'Arche de Dieu,
Au bonheur qu'elle signale,
Nous faudra-t-il dire adieu ?
Piast a promis, en montant sur ton trône,
D'éterniser ta gloire et ta couronne. (*Bis.*)

Les Polonais, sans défense,
Partout étaient attaqués,
Mais Radziville d'avance
Promet des succès marqués.
Tel Casimir ramène la fortune
Par sa valeur, aux Polonais commune.

Notre Pologne succombe,
Dit Kniazewicz aux soldats ;
Faut la victoire ou la tombe,
Fils d'Austerlitz, aux combats !
La volonté d'Alexandre est sévère,
Il veut la fin des projets de son père.

Spomną na zawsze Polacy,
Że wart pamięci Jenerał
Małachowski z Jego pracy,
Iż żył i w błąd obcy wzierał.
Stefan Batory dla kraju wylany,
Przestępstwu srogi i nieubłagany.

Jeszcze przed niniejszą wojną
Jenerał Pac już promieniem
Dla kraju z uchwałą hojną,
A dla Carskich powab cieniem.
Tak i Kazimierz Wielki usiłował,
Żeby kraj polski i sławę ratował.

Ani z majątków wyzucie,
Ni grad ognisty do koła,
Nie trwożyły Paca czucie,
Na głos, ojczyzna mnie woła!
Równie Kazimierz Wielki się opierał,
By żył dla kraju i los jego wspierał.

Taż Polski kolumna rzekła;
Skrzynecki jeszcze los z nami,
Znieść jad północnego piekła,
I stać się kraju synami!
Kazimierz Wielki wspaniały z oręża,
Nieznano z Piastow mu równego męża.

Malachowski! ta mémoire
Survivra dans l'avenir,
Tu jouiras de la gloire
De nous avoir su servir.
Tel Battori, se vouant pour la patrie,
A la vertu sut consacrer sa vie.

Le général Pac naguère
Du pays était l'honneur,
Déjà même avant la guerre
Du czar c'était la terreur.
Tel Casimir mettait toute sa gloire
A conserver son propre territoire.

Partout montrant son courage,
Pac ne s'étonnait de rien;
Tranquille au sein du carnage,
La gloire était tout son bien.
Tel Casimir aurait pour la patrie
Sacrifié son bonheur et sa vie.

A la tête de l'armée,
Il disait à Skrzynecki:
Notre terre bien-aimée
Ne doit porter que ses fils.
Et Casimir, au milieu des alarmes,
Surpassait Piast par la force des armes.

Izydor Krassiński znany,
Choć już wiekiem obciążony,
Że za krajem bez nagany,
W Moskwie cierpiał uwięziony.
Władysław Herman także bez nagany,
Panował w Polsce w najazdach wezbrany

Równie mężny jak wspaniały
Chłopicki na głos ojczyzny,
Pod Warszawą w boju śmiały,
Krwią zbroczony znosi blizny.
Bolesław Chrobry nabył pięknej chwały,
Gdy żył za krajem również okazały.

Jeneralisim Skrzynecki,
Wielkimś przy randze ogromnej,
Jeszcześ większym boś wzgadł stecki
Do uchwały wiekopomnej.
Tak się Władysław Jagiełło przyłożył,
Że los ojczyzny z uchwałą się mnożył.

Tenże Wodz wzwany do bitwy,
Rzekł chcę ponieść śmierć lub blizny
Mnożąc boje i gonitwy,
Lecz niechcę śmierci ojczyzny.
Rzadki Władysław Jagiełło z urzędu.
Gdy mnożył Polskę w wieku zwanym błędu.

Quoique déjà d'un grand âge,
Faut qu'Isidor Krassinski
Fasse encor voir son courage,
En combattant l'ennemi.
Tel Ladislas Herman obtint la gloire
A l'ennemi d'arracher la victoire.

Chlopicki de la patrie
Bravement venge l'honneur,
Ses combats sous Varsovie
Glacent l'ennemi de peur.
Tel Boleslas sut mériter la gloire
De ramener dans nos rangs la victoire.

Si le généralissime
Skzynecki sait dans son rang
Montrer qu'il est magnanime,
Sa valeur le rend plus grand.
Ainsi l'on vit, dans les champs du carnage,
De Ladislas Jagellon le courage.

Pour sauver notre patrie,
Je veux, dit ce Général,
Avec vous perdre la vie;
Au Czar donnons donc le bal.
De Ladislas Jagellon la vaillance
Savait ainsi doubler notre puissance.

Cudne sprawy za wolnością,
Jenerała Dembińskiego,
Kreślą rangę z dostojnością,
Apostoła Litewskiego!
Tak Zygmunt August liczny z pokolenia,
Ogłaszał w Polsce świetne powodzenia.

Wiekom odezwa pamiętna
Rybińskiego Jenerała,
Dla sprawy ojczyzny świetna,
Uchwały godną się stała.
Tegoż Kazimierz Jagiellończyk dożył,
Że choć wnieszczęściu jednak się niestrwożył.

Bracia! Tenże Wodz naczelny,
Rzekł, jeśli kraju niemamy,
Niech tam zmierza krok nasz dzielny,
Gdzie się nam otworzą bramy.
Ciężko Kazimierz Jagiellończyk rządził,
Lecz wartość Polski utwierdzić niezbłądził.

Jawnie się działo w wyprawie
Dwernickiego Jenerała,
Że wartość Jego w tej wrzawie
Gwiazdą zaszczytu się stała.
Kwitneła Polska z honoru i sławy,
Gdy Zygmunt Pierwszy dowodził jej sprawy.

Apôtre de Lithuanie,
Dembinski sait tour-à-tour
Déployer pour sa patrie
Sa valeur et son amour.
Tel Sigismond a su par sa vaillance
De la Pologne assurer la puissance.

Rybinski marche à la gloire
Par sa proclamation,
Dont on garde la mémoire
Au sein de la nation.
Tel Casimir savait avec adresse
Tirer parti même d'une détresse.

Compagnons, disait le même,
Si nous nous voyons vaincus,
Sans changer notre système,
Ailleurs portons nos vertus.
Tel Casimir, chancelant sur son trône,
Sut maintenir l'honneur de sa couronne.

De Dwernicki le courage,
Dans plus d'une occasion,
Honore au sein du carnage
Notre brave nation.
Des Polonais bien grande était la gloire,
Quand Sigismond captivait la victoire.

Taż Gwiazda przy swej wartości,
Na zawsze będzie z pochwałą
Objaśniać światłem wolności,
Tak Wołyń jak Polskę całą!
I Zygmunt Pierwszy nie z osoby znany,
Lecz z czynow Jego dzielnym mężem zwany.

Świetne czyny Wojewody
Ostrowskiego każdy czuje,
Gdy na obcej ziemi grody,
I całość Polski ślubuje!
Także pod Leszkiem Białym się wskazało,
Że przy nim szczęście w kraju czuć się dało.

Czcigodnej chwały Jenerał
Sierawski acz pod ukazem
Dzikiej północy, już wspierał
Polskę i swych braci razem!
Znany Władysław Warneńczyk z potęgi
Z nim Orzeł biały drzał obce szeregi.

Straż w Modlinie Jenerała
Ledóchowskiego z honorem,
Ze wzsystkiego znać się dała,
Że się stał dla kraju wzorem!
Władysław Czwarty podobnież wojował,
Drzał nieprzyjacioł narod go szanował.

De Dwernicki la vaillance
Sait rendre la liberté
Au Volinien qui s'élance
Au combat avec gaîté.
De Sigismond on garde la mémoire
Pour ses hauts faits, sa valeur et sa gloire.

Et d'Ostrowski la noblesse
Se fait voir à l'étranger,
Lorsqu'il sait avec sagesse
Pour l'intégrité plaider.
Leszek-le-Blanc, quand il fut sur le trône,
Savait aussi défendre sa couronne.

Sierawski pour la patrie
Sut, sous le tyran du nord,
Exposer sa propre vie
Pour adoucir notre sort.
De Ladislas Warnenczyk la vaillance,
Des Polonais étendit la puissance.

De Ledochowski la garde
Dans Modlin lui fait honneur;
Chacun de nous le regarde
Du pays comme un sauveur.
Tel Ladislas du nom le quatrième
Faisait valoir l'honneur du diadème.

Szwagrze, rzekł do Konstantego
Chłapowski zmykaj w głąb ruśi,
Pędzęć z wojśkiem rządu mego,
Że Polska! Polską bydź musi!
Tak sławny Wejer Szwedom się opierał,
Że od nich twierdzy sam szturmem zabierał.

Poświadcza Litwa kochana,
Że Tyszkiewicz za wolnością,
Walczył i w wieczor i z rana,
By się okrył jej godnością.
Tak Bekiesz sławny w Polsce okazały,
Żył za wolnością i zdobił kraj cały.

Niestety! że Car Moskiewski
Mści się na twe siwe włosy,
Jenerale Krukowiecki!
Bo grząśnie w nieprawe ciosy.
Tak Polskę Henryk Walezyusz cenił,
Że nigdy dla niej swe chęci niezmienił.

Dzielnie dowodził Jenerał
Łubieński polskie bagnety,
Gdy więzy do koła zdzierał,
I przeszedł do swoiej mety.
Zwał się Jan Trzeci wybornym wojakiem,
Umiał zwyciężać był naszym rodakiem.

Gagne les bois de Russie,
A son gendre Constantin
Dit Chlapowski ; ma patrie
Veut te voir partir bon train.
Ainsi Wejer, en combattant la Suède,
Sut déployer les talens d'Archimède.

Tyszkiewicz, en Lithuanie,
Combat pour la liberté,
Et sacrifîrait sa vie
Pour avoir l'intégrité.
Ainsi Bekiesz eût mérité sa gloire,
En combattant pour notre territoire.

Malheur au czar moscovite
Qui contre tes cheveux blancs,
O Krukowiecki, s'irrite
D'avoir enfoncé ses rangs.
Tel Valésius, défendant la Pologne,
Aux ennemis donnait de la besogne.

En guidant nos baïonnettes,
Le général Lubienski
Changeait en marionnettes
Chacun de nos ennemis.
Ainsi Jean Trois, captivant la victoire,
Nous conduisait au temple de mémoire.

Stał się dowodem Jenerał
Umiński dla wiecznej sławy,
Gdy z kajdanow się wydzierał,
Z użytkiem dla Polskiej sprawy.
Łokietek luby i wytrwały w boju,
Wieńczył los kraju w wojnie i w pokoju.

Ofiarowany z młodości
Jenerał Sołtyk dla sprawy
Kraju, dożył tej godności,
I jest wzorem wiecznej sławy.
Także Bolesław krzywousty zmierzał,
By lubej Polski najazdy uśmierzał.

Artyleryi Jenerał
Bem dla sprawy kraju śmiały,
Proszył Rusow i odpierał,
W dowod wiekopomnej chwały.
Tak Jan Kazimierz i walczył i ścigał,
Uleć z niesławą na zawsze się wzdrygał,

Nieoceniony Jenerał
Mycielski ślady braterskie
Mierząc honor Polski wspierał,
I spełnił hasło rycerskie.
Michał Korybut luby narodowi,
Poświęcał życie w usługach krajowi.

Uminski de la patrie
En voulant briser les fers,
Éternisa de sa vie
Les succès et les revers.
Tel Lokietek a toujours par la guerre
Fait respecter la nation entière.

Soltyk fut dès sa jeunesse
Au service de l'État,
Et sut avec hardiesse
Toujours voler au combat.
Tel Boleslas savait tout entreprendre
Et tout risquer afin de nous défendre.

Avec son artillerie,
Bem défendit son pays.
Que de fois pour la patrie
Il défit les ennemis!
Jean Casimir savait par sa vaillance,
Des ennemis châtier l'arrogance.

Au dessus de tout éloge,
Le général Mycielski
Bat le Russe qui déloge,
Ou vient se rendre à merci.
Tel Korybut aussi pour la patrie
Plus d'une fois sut hasarder sa vie.

Godny Polaka Jenerał
Turno wśród haniebnej zdrady,
Tyranowi się opierał,
Ojczyste broniąc zasady.
Choć niekorzystnie Zygmunt Trzeci władał,
Lecz z wielkich mężow sławę Polski składał.

Z chlubą Polska Władysława
Zamoyskiego sprawy czuje,
Gdy przez niego przodków sława,
Na nowo się koronuje.
Tak Jan Zamoyski był prześwietnym mężem,
Wspierał los kraju radą i orężem.

W krytycznym czasie w Warszawie,
Jenerał Chrzanowski znany,
Że uśmierzał tam bezprawie,
Broniąc kraj swój bez nagany.
Nie mniej Samuel Chrzanowski był śmiałym,
Broniąc Trembowlę dałsię bydź wspaniałym.

Tak Szymanowski Jenerał
Na Żmujdzi uzyskał sławę,
Że najezdnikow odpierał,
Broniąc mężnie Polski sprawę.
Niemniej Żyromski ochoczy do boju,
By Polskę widział słynącą w pokoju.

Turno, digne de nos braves,
Au sein de la trahison,
Du czar brise les entraves,
Et défend notre horizon.
Sigismond Trois, sans gagner de victoire,
Des Polonais sut augmenter la gloire.

La Pologne rend hommage
Aux éclatantes vertus
De Zamoyski le sage,
Qui réforma les abus.
Tel son Aïeul sut mériter la gloire,
Par ses hauts faits, de vivre dans l'histoire.

Dans le tems le plus critique,
Chrzanowski n'était pas loin;
De sa valeur héroïque
Tout Varsovie est témoin.
Tel Chrzanowski Samuel risquait sa vie
Pour conserver Trembowle à la patrie.

Szymanowski de l'armée
Entretenait la valeur;
En Samogitie amenée,
Il soutenait son ardeur.
Tel Zyromski savait par sa vaillance,
Des ennemis détruire la puissance.

Moskal rzekł, Różycki z nami?
Lecz Polak honor dochował,
A odpowiedzi z spiewami
Ojczystemi pieczętował!
Nie tak Stanisław król Polski wojował,
Był sławnym tylko że krajem panował.

Lubąś na zawsze Podoli!
Że za dowodźtwém Kołyski
Wstawałaś z dzikiej niedoli
Trzepiąc barbarzyńskie pyski.
Dzielny Ostafi Wodzu zaporoża
Tartaryś ścigał przez dzikie bezdroża.

Ważne zabiegi i skoki,
Załuśkiego za wolnością,
Kreślą w Litwie Jego kroki,
Że tam walczył z dostojnością.
Cierpiał za krajem Struś okropne męki,
Aby go zbawił od zabójczej ręki.

W drodze wiekopomnej sławy
Jenerał Rohland się stawił,
Że zaś dla krajowej sprawy
Na Bohatyra się źjawił.
Także Iłowski na Wołoskiej wojnie,
Dał dowod męztwa i bronił kraj hojnie.

Le russe en vain veut séduire
De Rozycki la valeur,
Par des chants il sait leur dire,
Qu'un Polonais suit l'honneur!
De Stanislas quels sont les faits de gloire?
Sans sa couronne il fût mort dans l'histoire.

Alors que la Podolie,
Aux ordres de Kolysko,
Combattait pour la patrie,
Elle obtint plus d'un bravo.
Tel Ostafi, le vainqueur des Tartares,
De Zaporoze a chassé les barbares.

Zaluski, toute la vie,
Prodigua peines et soins
Pour secourir la patrie
Jusqu'en ses moindres besoins.
Ainsi l'on vit jadis par sa vaillance,
Strus soutenir du pays la puissance.

Droit au temple de mémoire,
Rohland va par sa valeur,
Le front ceint de cette gloire
Qu'on acquiert au champ d'honneur.
Tel Ilowski, combattant les Valaques,
Par son talent leur fit tourner casaques.

Takim był nieustraszony
Ogiński dla Polskiej sprawy,
Że ciągle dla iej obrony ,
Godnym jest rycerskiej sławy.
Też Kazanowski nieznał innej rady ,
By bronił Polskę i onej zasady.

W Polsce potopem oblanej
Xiążę Mirski jeszcze brodził ,
By dla całości żądanej
Zawsze ją wieńczył i słodził.
Xiążę Legnicki też zbijał Prusakow ,
I bronił Polskę z honorem rodakow.

W Paryżu Żonę i dzieci
Leon Sapieha zostawił ,
By w szeregach Polskiej kmieci
Za jej wolnością się stawił.
Też Ian Sapieha dzielnie się obchodził,
Bijąc Moskalów honor Polski słodził.

Zbawiennym było zwyczajem
Gdy wołał Giedroić Sędziwy,
Bracia! z wiarą i za krajem
Pomaga Bóg sprawiedliwy !
Mężny Farensbach równie się opierał,
Gdy zbijał Szwedów i twierdzy odbierał.

Oginski par sa vaillance
Sut bien servir son pays;
Il courut à sa défense,
Et chassa les ennemis.
Kazanowski goûtait un bien suprême
A soutenir l'honneur du diadème.

Dans la Pologne envahie
Reste le Prince Mirski,
Et pour servir la Patrie
Il sait braver l'ennemi.
Tel Legnicki sut obtenir la gloire,
Sur les Prussiens d'avoir eu la victoire.

Sur une terre étrangère
Laissant sa femme et ses fils,
Léon Sapieha préfère
Voir son pays que Paris.
Jean Sapieha, vainqueur de la Russie,
Soutint aussi les droits de sa patrie.

De Giedroïc le génie
Faisait dire à ses soldats:
Non, le Dieu de la patrie
Ne nous délaissera pas.
Tel Farensbach de la Suède en furie
Savait déjouer les coups et l'énergie.

Pietka siedząc na harmacie,
Gdy grad ognisty do koła,
Hej! nie odstąpię mój bracie,
Daj mi kul i prochu woła.
Jenerał Kącki śmiały nad Turkami,
Umiał zwyciężać mniejszemi siłami.

Wilejko! godnąś uwagi,
Że na głos Radziszewskiego,
Wnet użyłaś twej odwagi
Dla wolności kraju swego.
Bielski niemało także się dołożył,
Że za swém dziełem sławę Polski mnożył.

Sławnąś Dziśno! w twym rodzaju,
Że za głosem Brochockiego,
Zdobywałaś wolność kraju,
Z okrócieństwa północnego.
Tak Prezes Staszyc karpaty zwędrował.
By oświeceniem w Polsce się zajmował.

Moskalami otoczony,
Karol Rożycki do koła,
Gdy przeszedł do Polskiej strony,
Niech żyje Ojczyzna woła!
Też Witold sławny z zdatności i męztwa,
Gdy nad Moskalem odnosił zwycięztwa.

Bravant la mousqueterie,
Piętka tenant un canon,
S'adresse aux siens et leur crie :
A moi, la poudre et du plomb !
Ne consultant jamais que son courage,
Kącki des Turcs a fait un grand carnage.

D'un courage remarquable,
Au cri de Radziszewski,
Wilejka vient redoutable
Pour culbuter l'ennemi.
Ainsi Bielski consacra son génie
A rapporter les faits de sa patrie.

Bonne Dzisna, ton courage,
A la voix de Brochocki,
Eclate avec avantage
Pour délivrer ton pays.
Staszyc ainsi parcourait monts et plaines
Afin d'avoir des notions certaines.

Gerné par le Moscovite,
Rożycki, brûlant d'amour
Pour son pays, sait bien vite
Le vaincre et se faire jour.
Vitold ainsi savait par son courage
Sur l'ennemi remporter l'avantage.

Prawda, żeś się stał ofiarą
Stecki z własności ogromnej,
Lecz że za krajem i wiarą,
Godnymś sławy wiekopomnej.
Bił się też Konrad za krajem wspaniale,
By go utrzymał w przyzwoitej chwale.

U pośród pruskiej baczności,
Brzezański umiał bydź sławnym,
Że w Poznaniu do wolności
Wzbudzał za przykładem jawnym.
Dobek Puchała także był wspaniałym,
Że dla Ojczyzny stał się okazałym.

Nie idzie tu o mamonie,
Rzekł Kwiatkowski Francuzowi,
Żeśmy z honorem w obronie,
O Polskiej sprawie się mówi.
Także Giedymin w Litwie okazały,
Żyjąc za krajem naród wieńczył cały.

Krom wieku i swej słabości
Półkownik Łagowski znany,
Że dla kraju i wolności,
Mężnie znosił ciężkie rany.
Był Jenerał Lec jeszcze w szóstym wieku,
Żemęztwo w ów czas znano wtym człowieku.

Victime de sa richesse,
Stecki perdit tous ses biens;
De gloire il sera sans cesse
Un sujet parmi les siens.
Ainsi Konrad avait la noble envie
De voir toujours triompher sa patrie.

Bravant toute surveillance,
Brzezanski vient appeler
Posène à la délivrance,
Et cherche à la soulever.
Tel Puchala Dobek avait l'adresse
Pour son pays de prouver sa tendresse.

Au sujet de la patrie,
Kwiatkowski dit un jour:
De l'or on n'a nulle envie,
Le pays veut de l'amour.
Tel Giedymin, célèbre en Lithuanie,
Pour la Pologne aurait donné sa vie.

Les infirmités et l'âge
Du Colonel Lagowski,
Loin d'affaiblir son courage,
Semblent l'avoir endurci.
Tel était Lec, guerrier du sixième âge,
Qui fit aussi preuve de son courage.

Stał się zacnym Patryotą
Obuchowicz swym postępkiem,
Gdy rzekł, cnota zawsze cnotą,
A występek zaś występkiem.
Tak Suchodolski narzędziem pokoju,
Za sprawę kraju ochoczy do boju.

Czy w obcym kraju czy własnym,
Bernard Potocki z pewnością,
Wszędzie był przykładem jasnym,
Za Polską i jej wolnością.
Też Jan Potocki dzielnie się rozkoszył,
Że zbił Wołochow i wniwecz rozproszył.

Grużewski Synu Ojczyzny!
Twę waleczność i niestrawy,
Świadczą góry i płaszczyzny,
Żeś z duszy dla Polskiej sprawy.
Mikołaj Firlej bił Turkow i Carow,
Będąc Dowodcą chwalebnych zamiarow.

Cudownie w ojczystej sprawie
Wołłowicz z Przecławskim znani,
Że w rękach moskiewskich prawie
Uszli piekielnej otchłani.
Tak Jan Świerczowski okrył się zwycięztwém
Gdy zniosł pod Orszą Rusow z cudném męztwem.

Par cette belle maxime,
Obuchowicz est connu :
Non, rien n'efface le crime
Ni n'altère la vertu.
Suchodolski sut hasarder sa vie,
Et sa valeur honora la patrie.

Tel Bernard Potocki prouve
Au pays, à l'étranger,
Que la Pologne le trouve
Alors qu'elle est en danger.
Jean Potocki de même était un foudre,
Qui réduisait les Valaques en poudre.

Gruzewski, pour la patrie
Ton courage et ton ardeur
Partout avec énergie
Ont déployé ta valeur.
Ainsi Firlej a su de la Turquie,
Comme des Czars, protéger la patrie.

Combattant pour la patrie,
Wollowicz et Przeclawski
Conservent enfin la vie,
Par un miracle inoui.
Jean Swierczowski n'avait pas plus de gloire
Quand il obtint sous Orsza la victoire.

Rzadka biegłość Staniewicza,
Za świętością Polskiej sprawy,
Tak na Żmujdzi się wylicza,
Że wart wiekopomnej sławy.
Tak Wybranowski i czuły i śmiały,
Za sprawą Polski poświęcał się cały.

Mężny Grothuz i szczęśliwy,
Gdzie tylko swą szablą błyskał,
Na wściekłe moskiewskie wpływy,
Tam Polski honor uzyskał.
Tak Lew Sapieha najazdy uśmierzał,
Miecz w jednym ręku w drugim prawo dzierzał.

Tak Herubowiczu miły!
Sprawy twoje za wolnością,
Prosząc barbarzyńskie siły,
Pokryły cię dostojnością.
Również Białozor Szwedom się opierał,
By całość Polski i sławę jej wspierał.

Luby Bogu i Ojczyznie
Szemioth walcząc pod Szawlami,
Czy w pagórkach czy wpłaszczyznie,
Wszędzie się okrył laurami.
Też Domaniecki za głosem Ojczyzny,
Niedbał ni o śmierć ni o ciężkość blizny.

Staniewicz de sa patrie
Pleure la captivité;
Sa vie en Samogitie
Passe à l'immortalité.
Wybranowski consacra sa vaillance
A son pays, à son indépendance.

D'une voix mâle et hardie
Soutenant les intérêts,
Grothuz sait de sa patrie
Encourager les progrès.
Tel Sapieha soutenait avec gloire,
Nous d'une main, de l'autre la victoire.

En courant à la victoire,
Herubowicz, tes efforts
Nous ont procuré la gloire
De voir nos ennemis morts.
Tel Bialozor parvint seul et sans aide
A repousser les efforts de la Suède.

Fils chéri de la victoire,
Szemioth sous Szawle au combat,
Du pays soutient la gloire,
Qu'il défend avec éclat.
Domaniecki de même à la patrie
Est toujours prêt à sacrifier sa vie.

Emigracją zmuszony
Zaliwski ciągle za krajem,
Szukał środków i obrony
Pod wszelkomyślnym rodzajem.
Tak Połubiński moskalow nacierał,
By wartość Polski i sławę popierał.

Tak mężny jak bitny Prozor,
Walcząc ciągle za wolnością,
Czyścił z Polski Rusow dozor,
By ją pokrył dóstojnością.
Chętniej trzy włocznie Saryusz powiada,
Znosić i cierpić niż złego sąsiada.

Tak za krajem rezolutny
Matuszewicz się odznaczał,
Że przed nim tyran okrutny
W swych przedsięwzięciach rozpaczał.
Nierównie z męztwa Urowiecki znany,
Gdy łamał wały za krajem wylany.

We łzach Ojczyzna wezbrana,
Wysocki cię poglądała,
W rękach wściekłego tyrana.
Gdyś dla niej z duszy i z ciała.
Znany Kościuszko z męztwa i odwagi,
Nierównież cierpiał za wolnością Pragi.

Prêt à quitter sa patrie
Alors que tout est perdu,
Zaliwski montre l'envie
Que son sol soit défendu.
Polubinski savait par son courage,
Des ennemis faire un affreux carnage.

Prozor a de la vaillance,
Et, fils de la liberté,
Il veut notre indépendance
Avec notre intégrité.
J'aimerais mieux trois blessures de rage,
Disait Sarius, qu'un mauvais voisinage.

De Matuszewicz la vie
Fut consacrée au pays,
Il n'eut jamais d'autre envie
Que chasser les ennemis.
Urowiecki, connu par son courage,
Avait ainsi la valeur en partage.

Wysocki, vois la patrie
Verser des pleurs sur ton sort,
Du Czar quand la tyrannie
Te condamnait à la mort.
Tel Kosciuszko, toujours par son courage,
De ce tyran sut mépriser la rage.

Tański Ojczyzny żywioło!
Stałość twoja dla jej sprawy,
Toczy laurem na około,
I dowodzić godnym sławy.
Rzadki Władysław Żołkiewski z przykładu,
Że się stał wzorem rycerskiego śladu.

Z chlubą się w ojczystej sprawie
Józef Poniatowski stawił,
Krom wszelkich trudow w Warszawie
Honor swoich przodkow zjawił.
Tak Poniatowski Józef trudy znaszał,
By Polski honor i sławę ogłaszał.

Drogiej wartości zabiegi
Walewskiego że przechodził,
Dla Polski błota i śniegi,
By całość iej oswobodził.
Rzadki Jenerał Dombrowski z Polakow.
Że choć w Nieszczęściu cieszył los rodakow.

Odniosł luby młodzieniec,
Włodzimierz Potocki sławę,
Że w trudach zyskiwał wieniec,
I bronił Ojczyzny sprawę.
Także Potocki Stefan z męztwa znany,
Okrył się sławą za krajem wylany.

Tanski sait, pour la patrie,
Développer tour à tour
Sa valeur et son génie,
Et nous montrer son amour.
Tel Zolkiewski Ladislas, dans l'histoire,
Aux Polonais sert de guide à la gloire.

Te battant comme ton père,
O Joseph Poniatowski!
Combien la patrie est chère
A ton cœur de gloire épris.
Ton Père aussi se donnait pour besogne
De relever le sceptre de Pologne.

Walewski n'a qu'une envie
Malgré les lieux et les tems,
C'est de rendre à la patrie
Des destins plus florissans.
Tel Dombrowski, lors de la décadence,
Des Polonais consolait la souffrance.

Qu'on admire la jeunesse
De Wladimir Potocki;
Son cœur, exempt de faiblesse,
Ne bat que pour son pays.
De Potocki qu'on nomme Etienne on cite
Mille vertus qui prouvent son mérite.

Nie już w Upickim powiecie,
Leon Potocki jest znanym,
Lecz wszystkim rodakom w świecie,
Że za krajem był wylanym.
Także Mikołaj Potocki się stawił,
Że dla Ojczyzny z Syna się pozbawił.

Żebrowski w Prusiach w niewoli,
Będąc już ranami krytym,
Otwierał je z dobrej woli,
By Ojczyznie był użytym.
Też Koniecpolski nad Szwedami śmiały,
Służył krajowi w sposob okazały.

Przeciszewski okazale
Sprzyjał kochanej Ojczyznie,
Gdy walcząc mężnie i stale,
Głosił wolność w Szawelszczyznie.
Tak Konasewicz gorliwy za krajem,
Dochodził sławy rycerskim zwyczajem.

O Polsce tak się wylicza,
Że Jzraelici sami,
Za dowodztwem Berkowicza,
Żądali bydź jej synami.
Krzysztof Radziwiłł nie mniej za Batorym,
Na głos Ojczyzny był szybkim i skorym.

Pays d'Upite, au courage
Du bon Léon Potocki,
Comme nous tu rends hommage,
Tant il battit l'ennemi.
Tel Potocki Nicolas, quoique père,
Offrit son fils à la Pologne entière.

Tout criblé de cicatrices,
Zebrowski sait du Prussien
Braver les nouveaux supplices,
Et la mort pour lui n'est rien.
Ainsi devant Koniecpolski la Suède
Ne peut tenir, se retire et lui cède.

Combattant pour la patrie,
Szawle a vu Przeciszewski
Souvent exposer sa vie
Pour terrasser l'ennemi.
Konasewicz de même obtint la gloire,
Par sa valeur, d'avoir eu la victoire.

Pour défendre la patrie,
Sous Berkowicz, tous les Juifs,
Deviennent, changeant de vie,
Ardens, courageux et vifs.
Sous Battori, tel Christophe Radziville
Dans le danger défendait chaque ville.

Puszet tak mężny jak stały,
Za sprawą Polski bez trwogi.
Ciągle się wywierał cały,
By jej pozyskał los drogi.
Podobnież Serna z odwagi jest znanym,
Że dla Ojczyzny, Rycerzem był zwanym.

Także Białowiejska puszcza,
Gdzie mężny Szreter dowodził,
Z tym użytkiem się wyłuszcza,
Że w nią wchodził i wychodził,
Tak Jabłonowski Stanisław jest znanym,
Że żył za krajem w Polsce był kochanym.

Na żmujdzi jak w Litwie całej,
Lud niewolą się pokrywał,
Kalinowski w myśli stałej,
Pierwszy z tych więzow się zrywał.
Tak Hetman Polny Kalinowski znany,
Że za Ojczyzną cierpiał krotne rany.

Stał się dowodem wolności
Ordon tak z chęci jak z czynów,
Że za wolą Opatrzności,
Wziął drogę Ojczyzny Synow.
Sławny Wierzynek z jego wspaniałości,
Wsławił kraj Polski w najwyższej hojności.

Puszet consacre sa vie
Pour assurer notre sort;
Son amour pour la patrie
Durera jusqu'à la mort.
Tel de Serna l'on connaît le courage;
En vrai héros il marchait au carnage.

Szreter sut par son courage
Employer Bialowiejska;
Il en fit si bon usage,
Que le Russe en déserta.
Jablonowski Stanislas eut de même
Pour son pays un amour plus qu'extrême.

Dans la belle Lithuanie,
Le serf par Kalinowski,
Ainsi qu'en Samogitie,
De son joug fut affranchi.
Ainsi du Duc Kalinowski l'envie
Etait de voir triompher sa patrie.

Amant né de la patrie,
Ordon pour la liberté
Se montra toute la vie
De très bonne volonté.
Tel Wierzynek par sa magnificence
De son pays augmenta la puissance.

Wśród ciężkich mordow Oszmiana,
Za dowodźtwem Przezdzieckiego,
Nic że ofiarą tyrana,
By za losem kraju swego.
Tak Olesnicki pod Grunwaldem dzielny,
Dał za Ojczyzną dowod nieśmiertelny.

Tak z liczby Dyneburczykow
Zacny Rypiński się wsławił,
Że mimo moskiewskich szykow,
Za sprawą Polski się stawił.
Sławny Lisowski za krajem bez trwogi,
I z męztwa znany i z talentow drogi.

Godnym się stał pięknej chwały,
Switkowski choć już w niewoli,
Lecz że za krajem zuchwały,
Wybił się z Carskiej niedoli.
Kosmowski będąc osobliwszym gońcą,
Stał się krajowej zręczności obrońcą.

Choć w głąb rusi pogrążony
Zawierski za krajem z chwałą,
Że się rzucił do obrony,
Bijąc się za Polskę całą.
Też Kalski Tomasz godny Polskiej sławy,
Że się ubiegał dla tej samej sprawy.

BIBLIOTEKA XX. CZARTORYSKICH

Sans s'effrayer de la poudre,
Oszmiana sous Przezdziecki,
Des combats brave la foudre,
Et terrasse l'ennemi.
Olesnicki, par son rare génie,
Sous Grunvalde a défendu la patrie.

Dynéburg a l'avantage,
Parmi ses enfans chéris,
D'avoir Rypinski le sage
Qui battit les ennemis.
Tel Lisowski n'avait d'autre besogne
Que protéger l'honneur de la Pologne.

Dans les fers de la Russie,
Switkowski voudrait encor
Ravir au Czar sa patrie
Et lui rendre son essor.
Tel Kosmowski, par sa noble vaillance,
De la Pologne affermit la puissance.

Quoiqu'au fond de la Russie,
Zawierski, plein de valeur,
Pour défendre sa patrie
Accourt sur le champ d'honneur.
Thomas Kalski, par sa vertu sublime,
De son pays sut mériter l'estime.

Chwalebnej na zawsze cnoty
I środkow Działyński zażył,
Że majątek i przymioty,
Dla sprawy Ojczyzny ważył.
Też Kamieniecki znany z pięknych darow,
Że był narzędziem chwalebnych zamiarow.

Z uczuciem w duszy słuchaczow,
O Makowskim się wspomina,
Że wśród gradu i kartaczow,
Chrzcił się na Ojczyzny Syna.
Też Wojciech Malski na krzyżackiej wojnie,
Za krajem własnym popisał się hojnie.

Godnym wszelkiego szacunku
Korabiewicz się pokazał,
Że z chwałą w każdym stosunku,
Za Ojczyzną się wyrażał.
Paweł Sapieha za swe wielkie sprawy,
Uzyskał w Polsce wieniec jego sławy.

Z duszy i z ciała za krajem,
Longin Dworzecki powstawał,
Broniąc go chwały zwyczajem,
Wolność żądaną nadawał.
Tak Zabrzeziński życiem się opłacił,
Aby kraj własny i honor niestracił.

Dzialynski ! c'est bien louable,
D'avoir, pour tes citoyens,
Offert d'un air tout aimable
Jusqu'au moindre de tes biens.
Kamieniecki distribuait ses richesses,
Pour faire aux siens de nombreuses largesses.

Makowski, pour la patrie,
Quand le baptême de sang
Vient mettre un terme à ta vie,
Qu'à nos yeux tu deviens grand !
Malski de même a su par son courage,
A son pays procurer l'avantage.

Pour défendre sa patrie,
Korabiewicz en tous cas
S'est montré toute la vie
Eloquent sans embarras.
Paul Sapieha, pour ses vertus sublimes,
Fut mis au rang des héros magnanimes.

De la liberté chérie,
Dworzecki le défenseur,
Tout entier pour sa patrie
S'offrait en homme d'honneur.
Zabrzezinski de même eut l'avantage
Pour son pays de montrer son courage.

Wiadomy w ojczystej sprawie,
Że wśród tyrańskiej baczności,
Już Nowosielski w Warszawie,
Walczył ze strony wolności.
Też Boratyński stał się wielkim mężem,
Będąc za krajem bronił go orężem.

Wybornie Belwederczycy
W Warszawie się odznaczyli,
Że tyrana ze Stolicy
Sami szturmem wysadzili.
Nie mniej Lisowscy z odwagą i stale,
Odparli Turkow pod Wiedniem zuchwale.

Gorliwie Dyneburczycy,
O wolność Ojczyzny dbali,
Że ośmnastu bez różnicy,
Wnet jej Synami się stali.
Także Lisowscy bronili z pochwałą,
Nie już Dwor Rzymski lecz i Polskę całą.

Ładnie Kieydańscy Uczniowie
Za wolnością się wskazali,
Gdy przy wspólnej ich umowie,
Z więzow Carskich się zrywali.
Nauczyciel ich Bernardyn dowodził,
By od najazdow Polskę oswobodził.

De Nowosielski la vie
Fut toute à la liberté,
Plus d'une fois Varsovie
L'avait déjà remarqué.
Boratynski de même obtint la gloire
A l'ennemi d'arracher la victoire.

Admirez à Varsovie
Les Héros du Belvéder ;
Ils ont purgé la Patrie
D'un sceptre et d'un joug de fer.
Les Lisoviens ainsi par leur courage,
Sous Vienne ont fait des Turcs un grand carnage.

Comme prix de leur courage,
De Dynéburg dix-huit fils,
Sont, sur le champ du carnage,
Reçus enfans du pays.
Les Lisoviens sauvent par leur vaillance,
Et la Pologne et Vienne et sa puissance.

Du Czar méprisant les trèves,
Quand ils se sont enrôlés,
De Kieydany les élèves
Se sont très bien signalés.
Le Bernardin qui guida leur enfance
Savait encor diriger leur vaillance.

Oficerowie Polacy!
I wszelkiej rangi Żołnierze!
Z wami i dla was rodacy,
Co tu w mym rymie się mierze.
Tak Jagiellony chodząc Piastow torem,
Wieńczyli Polskę z sławą i z honorem.

Możeć tyran prześladować,
Biskupie Giedroiciu! z złości,
Kraj nieskończyć koronować,
Przed Bogiem i w społeczności!
Biskup Olszowski też nie bez przymierza,
W Krakowie pogrzebł Jana kazimierza.

Biskup Kłągiewicz porwany
W Wilnie już w kajdanach rusi
Rzekł, wśród rynku w łzach wezbrany,
Kraj mój Polska bydź musi!
Wielkimś Załuski Biskupie z twych czynow,
Gdyś się opierał najazdom Repninow.

Tak za wiarą i wolnością
Xiądz Wojakowski się stawił,
By torował z dostojnością
Duchowieństwo i kraj zbawił.
Tegoż kardynał Olesnicki dożył,
Że z Religją sławę Polski mnożył.

De la Pologne chérie,
Vous, Officiers et Soldats,
Défenseurs de la patrie,
Je veux chanter vos combats.
Ainsi des Piast achevant la besogne,
Les Jagellon illustraient la Pologne.

Tombe sous la tyrannie,
Évêque Giedroïc; rien
N'empêchera la patrie
De dire de toi du bien.
Tel Olszowki voulut qu'à Cracovie
De Casimir fût la tombe chérie.

Évêque de Lithuanie,
Klągiewicz prêt à mourir,
Dit, dans les fers de Russie:
« Mon pays ne peut périr. »
De Zaluski grande était la sagesse,
Quand de Repnin il sut tromper l'adresse.

Voulant sauver la patrie
Et la foi, Wojakowski
Exhorte à risquer leur vie
Les jeunes clercs du pays.
Olesnicki n'avait d'autre besogne
Que de chercher l'honneur de la Pologne.

Za wiarą i kraj zdobyty
Xiądz Machnikowski na mękę,
Jeszcze w Żytomierzu bity,
Że Polsce podawał rękę.
Tak Naruszewicz, Biskup się zajmował,
By Polski honor i wiarę ratował.

Godnymś z twoiego przykładu
Kapłanie Jasieński chwały,
Żeś ohydą tego jadu,
Który gubić ma kraj cały.
Przeor Kordecki broniąc Częstochowę,
Za dzielném męztwem zbił szwedow na głowę.

Z uchwałą na głos ojczyzny
Xiądz Skorzyński się pokrywał,
Że obieral śmierć lub blizny,
By iej Synem się nazywał.
Nierównież Biskup Czartoryski znany,
Że z wiarą wieńczył kraj swój bez odmiany.

Xiądz Kalinowski bez zmazy
Zaięty w stepach północy,
Wraz tam opuścił kaukazy,
By żył w krajowej pomocy.
Biskup Załuski za krajem gorliwy,
Przepędzał życie w dowod świętobliwy.

Le Czar russe en sa colère,
Pauvre abbé Machnikowski,
Te fait battre à sa manière ;
Honte à ton lâche ennemi !
Naruszewicz offrit aussi sa vie
Tant pour son Dieu que pour notre patrie.

Jasienski, ce digne Prêtre,
Chérissait tant son pays,
Qu'il eût donné tout son être
Pour chasser les ennemis.
Tel Kordecki, Prieur de Częstochove,
Bat le Suédois comme une bête fauve.

Digne de sa renommée,
On voit l'abbé Skorzynski
S'exposer chaque journée,
En affrontant l'ennemi.
Tel disputait la Pologne intrinsèque,
Czartoryski, lorsqu'il était Évêque.

L'abbé Kalinowski tâche,
Quittant les steppes du Nord,
De bien accomplir sa tâche
En partageant notre sort.
Tel Zaluski, cet Evêque si sage,
Pour son pays eut toujours du courage.

Głoszono w wieściach dziennikow,
Że Xiądz Pietrulewicz wzięty,
Lub ofiarą najeźdnikow,
Nic w tém, żyie kapłan święty.
Fryderyk Biskup też koronę wkładał,
By Alexander z chwałą Polskę władał.

W Owruczu Bazylianie!
Czuią was serce Rodakow,
Że zaś cierpicie wygnanie,
Z chwałą Imienia Polakow.
Biskup Leziński różnych środkow użył,
By dla całości Polskiej ciągle służył.

Tak Lubelskie Diakony!
Honor wam, że dla ojczyzny,
I dla iej świętej obrony,
Ważyliście śmierć lub blizny.
Biskup Karpowicz i pisał i mawiał,
By wartość Polski w całym świecie wsławiał.

Honor wam Xięża Polacy!
Żeście z wiarą i narodem,
Dokładaiąc wszelkiej pracy,
Byli iedności powodem.
Znanymś Biskupie Sołtyku z twej chwały,
Żeś wieńczył wiarę i los Polski cały.

Déjà la gazette porte
L'abbé Pietrulewicz pris
Ou mort; mais c'est faux, qu'importe,
Il vit près de ses amis.
Tel Frédéric veut qu'Alexandre au trône
Du Polonais protége la couronne.

Quel noble patriotisme,
Vous, d'Owrucz Basiliens,
Vous supportez l'ostracisme,
Comme nos bons citoyens.
Tel Lezinski veut, de toute manière,
Tâcher d'avoir notre Pologne entière.

Saints Diacres, à vous la gloire
D'être morts pour le pays;
Bénie est votre mémoire
Dans Lublin par vos amis.
Tel Karpowicz eut la sublime envie
D'éterniser notre noble patrie.

Que gloire vous soit rendue,
A vous, Prêtres Polonais!
La foi par vous défendue
Avec nos droits sont vos faits.
Soltyk l'Evêque est connu par sa vie,
Qu'il consacra toujours à sa patrie.

Xiężny Czartoryskiej czyny,
Wśród gorszkich najazdow rusi,
Niosły ciągle hołd iedyny,
Że kraj nasz Polska bydź musi!
Swietna Jadwiźiu! w twoiem Pokoleniu,
Słyneła Polska w czułym uwielbieniu.

Któż trafi o Hofmanowa!
Wyrażać się w twej wartości,
Gdyś iest, mówiąc co do słowa,
Wzorem w oczystej miłości.
Nie mniej królowa Ryxa się wsławiła,
Gdy Kazimierza koroną pokryła.

Wartość która znać się dała
Z usług Potockiej w Warszawie,
Wzor Amazonki wskazała
W owej gwałt cierpiącej wrzawie.
Również Helena męztwem się okryła,
Gdy Leszka swego z upadku dobyła.

Swietnie w Polskiej sprawie Pani
Ogińska się odznaczała,
Gdy z mąk tyrańskiej otchłani
Męża swego ratowała.
Nierównież Polski królowa Ludwika
Z czynow iej wielkich do serca przenika.

Ton amour pour la patrie,
Princesse Czartoryska !
Eclate en ta prophétie :
« Toujours mon pays vivra ! »
Hédvige, ainsi ton règne mémorable
Par tes vertus te rendit admirable.

D'Hofmann la sensible épouse
Sait de l'honneur du pays
Se montrer partout jalouse,
Et le prouve en ses écrits.
Telle Rixa fit aimer sa personne,
A Casimir en rendant la couronne.

Potocka dans Varsovie
Voulant servir son pays,
D'amazone la patrie
Lui vit porter les habits !
De même Hélène obtenait la victoire,
Quand de Leszek elle assurait la gloire.

D'Oginska l'illustre dame
Sauvant son époux des fers,
L'amour du pays proclame
Aux yeux de tout l'univers.
Les Polonais dont Louise était reine
Pour ses bienfaits la chérissaient sans peine.

Drogiej wartości ofiary
Pani Szczanieckiej za krajem,
Wysługuią iej z tej miary
Wieczny hołd Ziomkow na wzajem.
Też Konegunda Polakow królowa
Była chwalebną prawie co do słowa.

Za ledwie swoie nauki
Tomaszewska ukończyła,
Już w randze woiennej sztuki
Wolność ojczyzny broniła.
Tak Jagiellonka Anna z nać się dała,
Że miłą Bogu i Polsce się stała.

Ziednała dla siebie sławę
Raszanowiczówna śmiała,
Broniąc silnie Polski sprawę
Córką ojczyzny się stała.
Nie mniej Gryzelda własny kraj lubiła,
Że Rycerzowi rękę poślubiła.

Polki! Polki! wasze śluby
I łzow potoki za krajem
Niosą wartość Polskiej chluby,
Upewniaiąc wieczność rajem.
Tak Jagielloński walczyły z uchwałą,
By Polskę widzieć kwitnącą i całą.

Par les nombreux sacrifices
De madame Szczaniecka,
Et par ses constans services,
Que la Pologne gagna !
De Conégonde ainsi l'unique envie
Etait le bien de sa chère patrie.

Ayant fini ses études,
La jeune Tomaszewska,
Par d'héroïques préludes
Dans les combats s'illustra.
Anne Jagellon ainsi toute la vie
Eut dans son cœur l'amour de la patrie.

Tu deviens, risquant ta vie,
Toi, Maria Raszanowicz,
Fille de notre patrie
En battant le czarowicz.
Griselde aimait tout autant sa patrie
Quand d'un héros elle embellit la vie.

On vous prendra pour modèle
D'honneur et d'humanité,
Polonaises ! dont le zèle
Partout s'est si bien montré.
Hédvige avait écrit sur sa bannière :
« Vaincre ou périr pour la Pologne entière.

Nietrzeba Febusow sławy
Wielki Niemcewiczu sięgać,
Dosyć dla krajowej sprawy,
Za twém swiatłem się ubiegać!
Także Kopernik wiadomy każdemu,
Niejuż z rodakow, lecz światu całemu.

Mężnie szukał i dochodził
Niemojowski Polskiej sprawy,
Gdy w obcym kraju dowodził
Krzywdy i gorszkie niestrawy.
Królu Leszczyński prawda żeś wygnańcem,
Lecz dla honoru królestwa Posłańcem.

Prędzej należy umierać,
Ostrowski Posłom powiadał,
Niżli Carem się opierać,
Który nam tyle klęsk nadał.
Wsławiał Zaremba orszak wojownikow,
Gdy z Polski chwałą zbijał najezdnikow.

Na czele woiennej sprawy
Teofil Morawski wzwany
Wieńczył wartość Polskiej sławy,
Za nią iedynie wylany.
Tak i Zawisza Czarny był dozorem,
Że los Polski szedł chlubnym Piastow torem.

Faut-il, pour dire ta gloire,
Niemcewicz, tant de talens ?
Il ne faut à la mémoire
Que compter tes faits brillans.
De Kopernik ainsi la renommée
Comme chez nous est dans chaque contrée.

Éloigné de sa patrie,
Niemojowski, ce héros,
Sait lui consacrer sa vie,
Ses plaisirs et son repos.
Tel Leszczynski, sur la terre d'asile,
A son pays sut encore être utile.

Oui, la mort est préférable,
Dit à la Chambre Ostrowski,
Que le joug qui nous accable;
Marchons donc à l'ennemi !
Tel Zaremba même eût pour sa patrie,
S'il l'avait pu, donné plus que sa vie.

Quand ministre de la guerre
Morawski fut reconnu,
Il sut, dans ce ministère,
Montrer toute sa vertu.
Tel Zawisza, toujours par sa prudence,
Des Polonais garda l'indépendance.

Poseł Barzykowski znany,
Tak w stałości iak w honorze,
Ciągle za krajem wylany,
Bronił silnie w każdej porze.
Rycerz Sienicki luby narodowi,
Tak, że posiwiał w usługach krajowi.

Wybornie w krajowej sprawie
Biernacki stałość dochował,
A gdy Ministrem w Warszawie
Nie bez chwały się zajmował.
Dorohostayski nierównież iest sławnym,
Gdy nad Szwedami był zwycięzcą jawnym.

Chlubnie Ludwika Platera
Umysł ciągle się zajmował,
Bo wszystko na tém się spiera,
Bym tylko Polskę ratował!
Z trwogi Jan Albrycht każe konia stawić,
Aby los kraju i bitwę poprawić.

Czcigodnie w ojczystej sprawie
Małachowski się zajmował,
Że gdy Ministrem w Warszawie
Wolności drogę torował.
Również Brunswicki Xiążę pod Szwedami
Walcząc za Polską okrył się laurami.

Amant né de sa patrie,
Le Nonce Barzykowski
Sait lui consacrer sa vie
Pour en chasser l'ennemi.
Tel Sienicki consacra sa carrière
Pour le bonheur de la Pologne entière.

De Biernacki la constance
Fait honneur à son pays;
Ministre, il eut l'espérance
De chasser les ennemis.
Tel autrefois Dorohostayski raide
Devint en peu vainqueur de la Suède.

De Louis Plater l'envie,
Bien digne de son grand cœur,
C'est de sauver la patrie
Et d'assurer son bonheur.
Tel Jean Albricht à cheval frappe et taille
Les ennemis pour gagner la bataille.

De Malachowski l'envie
N'était que l'intégrité,
Et ministre à Varsovie,
Ne rêvait que liberté.
Tel Brunswicki marchant contre la Suède,
Seul la battait et n'avait aucun aide.

Caru! niechciej bić Polakow,
W tej myśli Lubecki radzi,
Swiętość sprawy mych rodakow
Los i honor twój zawadzi.
Nierównież Xiążę Ostrogski pojmany,
Znosił moskiewską wściekłość i kajdany.

Że całość kraju głos Posła
Ledochowskiego objawia,
Zależy, by Polska zniosła
Precz Carow i ich bezprawia.
Byłby najlepiej August trzeci zwanym,
Żawsze był obcym i z wpływu nadanym.

Z duszy za krajem wylany
Niemojowski w randze Posła,
Gdy już w kajdanach porwany,
Moc dzika w głąb rusi zniosła.
Tak Lubomirski nieprzyiacioł godził,
By lubej Polski całość oswobodził.

Dowodzą sprawy Kaszyca
Marszałka Nowogrodzkiego,
Że moskiewska nawalnica,
Niczém dla serca prawego!
Wart Sprawiedliwy Kazimierz rodaka,
Że wśród klęsk strasznych miał serce Polaka!

Cesse avec nous cette guerre,
Disait au czar Lubecki,
Des Polonais la bannière
Pourrait nuire à ton pays.
Tel Ostrogski dans les fers de Russie
Plaidait encor pour sa noble patrie.

Ledochowski nous annonce
L'intégrité du pays;
Elle doit, nous dit ce nonce,
Terrasser nos ennemis.
D'Auguste Trois, que sert la renommée?
Pour son pays lui fut-elle donnée?

Ne songeant qu'à la patrie,
Niemojowski, député,
Veut sacrifier sa vie
Pour y voir la liberté.
Lubomirski savait par son courage
Aux ennemis causer bien du dommage.

De Kaszyc l'ame intrépide
En défendant son pays
Prouve, quand l'honneur nous guide,
Qu'on se rit des ennemis.
Tel Casimir, digne de la patrie,
Malgré le sort lui consacra la vie.

Z uchwałą w ojczystej sprawie
Poseł Wołowski się wstawiał,
Gdy gardząc Carow bezprawie
Za wolnością Polski mawiał.
Wacław Rzewuski równie się opierał,
By żył za krajem i z chwałą umierał.

Tak się stał w krajowej sprawie
Teodor Morawski wzorem,
Że w śród rozpaczy w Warszawie,
Umiał postąpić z honorem!
Hetman Chodkiewicz świetnym mierzył śladem,
Że się stał sławą Polski i przykładem.

Nadzwyczajnie moskalowi
Hube Referendarz luby,
Że nawet w Paryżu łowi,
By go wprowadził do zguby.
Tak Nowodworski rusom się odznaczał.
Że w sprawie Polskiej wszędzie ich rozpaczał.

W reście Ewa się źjawiła,
Przyiazną Polsce bez zmiany,
Do zguby go niewprawiła,
Bo to był Hube kochany.
Gdzie tylko błysnął Nowodworski z męztwem
Tam nad rusami okrył się zwycięztwem.

Wolowski pour la patrie,
Courageux comme un César,
La voulait voir affranchie
Lorsqu'il récusait le czar.
Tel Rzewuski sut exposer sa vie
Pour le bonheur de sa noble patrie.

Admirez sous Varsovie
De Théodor Morawski
La conduite et le génie,
Quand il trompe l'ennemi.
Tel Chodkiewicz gagna par son courage,
Ce noble honneur qui perce d'âge en âge.

Le czar russe aime et révère
Le plus parmi ses amis
Hubé le référendaire
Qu'il poursuit jusqu'à Paris.
Nowodworski sut hasarder sa vie
Pour protéger notre illustre patrie.

Une autre Éve se présente,
Par laquelle il est trompé;
Mais son ame est prudente,
Au péril échappe Hubé.
Nowodworski, ce fils de la Victoire,
Du Polonais toujours soutint la gloire.

Także bezecnie pojmany,
Godny Marszałek Stempowski,
Cierpiał moskiewskie kajdany,
Aż go wzmogł xiądz Romanowski.
Xiążę Rożański rusom się opierał,
Gdy w Polskiej sprawie całym się wywierał.

Znany Lelewel z urzędu,
Będąc dla młodzieży wzorem,
Stał się godnym tego rzędu,
I był z chwałą professorem,
Dokładał Skarbek, nie dla polskiej zguby,
Złoto, do złota, lecz zaś dla iej chluby.

Nie tylko zaś w kraju własnym
Pietkiewicz, lecz w obcym znany,
Za iego przykładem jasnym,
Że za Polską bez odmiany.
Waleczny Mroczka także się ubiegał,
Będąc za Polską zdaniom iej ulegał.

Xiążę Sanguszko! twe męki,
W kajdanach wściekłej północy,
Wzniecaią w nas bol i ięki,
Żeś cierpiał we dnie i w nocy.
Roman Sanguszko tegoż męztwa zażył
Iż potrzykrotnie Wasilow wypłażył.

Stempowski pour la patrie
Froidement brave la mort;
Voir, pour lui sauver la vie,
De Romanowski l'effort.
Tel Rozanski se vouant à sa patrie
Fait des efforts pour battre la Russie.

Lelewel de la jeunesse
Éclaire l'esprit naissant,
Et montre, quand il professe,
Qu'il est profond et savant.
Tel de Skarbek on garde la mémoire,
Parce qu'il a soutenu notre gloire.

Pietkiewicz à la patrie
Montre même à l'étranger
Qu'il lui consacre sa vie
Et méprise le danger.
Ainsi Mroczka, dès sa plus tendre enfance,
A son pays offre son existence.

Sanguszko par la constance
Qu'il montre à porter ses fers,
Nous fait sentir sa souffrance
Et le poids de ses revers.
Tel Sanguszko (Roman) eut le courage
Des czars trois fois de braver l'esclavage.

Ważne pamiętniki Zana
Wskrzesiły wartość za sobą,
W której znać Litwa kochana,
Żeś iest wolności ozdobą.
Mężny Zelisław podobnież wojował,
Gdy stracił prawę z lewą wygórował.

Dzieła twe niespracowany
Mickiewiczu! z dostojnością
Wielbiąc kraj i wszelkie stany,
Uwieńczą nieśmiertelnością.
By August Drugi temiż chodził ślady,
Uszłaby Polska moskiewskiej obrady.

Nie wyrażenie się moie
Szyrma! dla twoiej pochwały,
Lecz wartość i sprawy twoie
Wielbiąc w dowod okazały.
Panował także Bolesław wstydliwy,
Ze sławą kraju i w sposob uczciwy.

Wart nieśmiertelnej zalety
Straszewicz ciągle bez trwogi,
Losem ojczyzny zaięty,
Kreślił cnotliwych ślad drogi.
Tak Jan Tarnowski doszedł wielkiej sławy.
Będąc wylanym dla ojczystej sprawy.

Par sa mémoire chérie,
Zan, dont la noble valeur
Ne voyait que la patrie,
Des braves sera la fleur.
Tel Zelislaw, quand il perdit sa droite,
Vainquit encor, tant sa gauche était droite.

Mickiewicz, avec ta plume,
Tu sus servir ton pays,
Et de peine on se consume
Rien qu'en lisant tes écrits!
Auguste Deux, s'il eût eu ton mérite,
Eût évité l'intrigue moscovite.

Szyrma! ce qui fait ta gloire
Aux yeux de tout l'univers,
C'est l'honneur et la victoire,
Mais non pas mes faibles vers.
Ainsi régnait Boleslas le pudique,
Quand il guidait notre état monarchique.

Ayant l'ame noble et belle,
Straszewicz par sa valeur
Gagne une gloire immortelle,
Sans s'écarter de l'honneur.
Jean Tarnowski sut illustrer sa vie
Par son amour pour sa chère patrie.

Pięknie Słowacki w swym kwiecie
Już za krajem się ujmował,
Gdy rzekł; masz i medal Lafayecie,
Byś tylko polskę ratował.
Uczony Czacki za krajem wylany,
Dochodził tegoż losu bez odmiany.

Kołysko na głos ojczyzny
Wnet się wskazał z dostojnością,
Bez trwogi o śmierć lub blizny
Walczył stale za wolnością!
Adam Sieniawski proszył rokoszanow,
By służył Polsce z chwałą wszelkich stanow.

Tak Patryota gorliwy
Olizar z dobrej woli,
Zbijaiąc moskiewskie wpływy,
Wpadł w więzy Carskiej niedoli.
Tomasz Dombrowa popisał się ładnie,
Gdy nad Szwedami górował przykładnie.

Z chwałą własną i swych prodkow
Cezary Plater się skrywa,
Że w zamiarze stałych śródkow
Za ojczyzną się odzywa.
Także królewiec Kazimierz iest znanym,
Że w liczbie świętych był koronowanym.

Slowacki dans sa jeunesse
Défend déjà son pays,
De médaille il fait largesse
A qui bat nos ennemis.
Czacki le sage aurait pour la patrie
Sacrifié ses biens comme sa vie.

Kolysko de la patrie
Dans son cœur entend la voix;
Sitôt hasardant sa vie,
Pour elle il fait mille exploits.
Tel Sieniawski savait par sa vaillance
De la Pologne assurer l'existence.

Amant né de la patrie
D'Olizar le dévoûment
Le porte à risquer la vie,
En déployant son talent.
Tel Dombrowa savait par sa vaillance
Forcer le Russe à l'humble obéissance.

Ne songeant qu'à sa patrie,
César Plater sait des siens
Seconder la noble envie,
En employant leurs moyens.
Tel Casimir soutint si bien l'Église,
Que pour sa gloire elle le canonise.

Już Wolicki więźniem Dzika...
Lecz gdy żyd Xiążę... Polacy!
Strwożony w głąb Rusi zmyka,
Na sam odgłos nasz rodacy!
Tak Kromer sławny pracował za krajem,
By żył z honorem i Polski zwyczajem.

Godnemi lubej pamięci
Oleszczyńscy się wskazują,
Że ciągle pracą zaięci
Krajowi sławę buduią.
Także Sniadeccy w oświeceniu wzorem,
Że szkoły w Polsce licznym szedły torem.

Rus rzekł, i już nadgrodzony,
O toż tu Sobański gnije;
Tym czasem mąż oświecony
Jeszcze z chwałą Polski żyie!
Gąsiewski mężny w swoich przedsięwzięciach,
Gdy zbijał rusow żył w wspaniałych chęciach

Luby Dworzaczek bez trwogi,
Zdaiąc się na śmierć lub blizny,
Przechodził Carskie załogi,
By leczył synow ojczyzny.
Jerzy Lubomirski zwycięzca kozakow,
Wsławiał kraj Polski i Imie Polakow.

Wolicki pris par le prince,
Dit : Voici les Polonais !
Sitôt le Grand-Duc s'évince
Jusqu'au fond de ses marais.
Kromer, ainsi pendant toute sa vie,
Ne travailla que pour notre patrie.

Eternisant notre gloire,
Les frères Oleszczynski
Vont au temple de mémoire
En célébrant leur pays.
Les Sniadecki, sur la Pologne entière,
Faisaient ainsi rejaillir leur lumière.

C'est moi qui dans cette tombe
Ai descendu Sobanski,
Dit un Russe à tout le monde,
Et le preux vit loin d'ici.
Tel Gąsiewski souvent obtint la gloire
D'avoir au czar arraché la victoire.

Dworzaczek de la Russie
Trompait les yeux scrutateurs,
Et venait dans sa patrie
Pour soigner ses défenseurs.
Tel au cosaque arrachant la victoire,
Lubomirski sut nous couvrir de gloire.

Wart na zawsze pięknej chwały
Andrzej Plichta z iego czynow,
Że pokładał los swój cały
Nad cząstką ojczyzny synow.
Tak Wojewoda Gorka iest chwalebnym,
Że w sprawie kraju wszędzie był potrzebnym.

Świetnie narodowość nasza
W pieniach Sowińskiego dzieła,
W obcym kraju się ogłasza
Tak, że Polska nie zginęła.
Tak się Rewera Potocki zajmował,
Bił najezdnikow narod go szanował.

Ładnie w sztuce medycjnnej,
Doktor Wołowski celuie,
Dochodząc sławy mu winnej
Wartość ojczyzny buduie.
Również Gaworek stary się zajmował,
Że honor Polski za Leszkiem dochował.

Będąc tedy w kraju własnym
Chaupin w muzyce ozdobą,
W obcym za przykładem jasnym
Buduie sławę za sobą.
Bogumił Lindé rownież okazały,
Za swoiem dziełem ozdobił kraj cały.

Digne de sa renommée
André Plichta par ses faits
Veut, bravant la destinée,
Du Czar punir les forfaits.
Gorka de même en servant la patrie
Eut le secret d'éterniser sa vie.

Sowinski sait reproduire
Dans les pays étrangers
Ces beaux chants dont le délire
Fait mépriser le danger.
Tel Potocki savait par sa vaillance
Se concilier notre reconnaissance.

Possédant l'art d'Esculape
Notre Docteur Wolowski
Guérit le soldat que frappe
Un téméraire ennemi.
Tel Gaworek sous Leszek, vieux et sage,
Des Polonais soutenait le courage.

Le rare talent lyrique
De Chaupin le rend partout
Un modèle de musique,
De sentiment et de goût.
Ainsi Lindé de la Pologne entière
Gagna l'estime à force de lumière.

Czy w Paryżu czy w Londynie
Władysław Plater z pochwałą,
Wszędzie za krajem iedynie,
By mu wskrzesił wartość całą.
Stefan Czarniecki ochoczy i śmiały,
Za sprawą Polski dożył pięknej chwały.

Na zawsze z chwalebnej cnoty
Alexander Łaski znany,
Że wszelkie Jego przymioty
Zdobią Polskę bez odmiany.
Też Łaski kanclerz umiał żyć za krajem,
Prowadząc siebie chwalebnym zwyczajem.

Bogu i ojczyznie miły
Witwicki dożył tej chwały,
Że się brał na wszelkie siły,
Aby usłużył kraj cały.
Też Jan Brogłowski kraj cudzy opuszczał,
By broniąc własny do chwały poduszczał.

Gdy już w nieszczęściu Polacy,
Podczaszyński biegł za niemi,
I dokładał wszelkiej pracy
Jakby za Synami swemi.
Także Kopczyński stał się godnym chwały,
Za iego dziełem usłużył kraj cały.

Ladislas Plater, ta vie,
Tant à Londres qu'à Paris,
Prouve que notre patrie
Te compte pour un bon fils.
Tel Czarniecki (Étienne) eut l'avantage
Pour son pays de montrer son courage.

Pour l'honneur de sa patrie,
Tel Alexandre Laski
Eût donné jusqu'à la vie ;
Du pays c'était l'ami.
Ainsi Laski, chancelier remarquable,
Par ses vertus se rendit honorable.

Tant à Dieu qu'à la patrie
Witwicki sait consacrer
Tous les momens de sa vie,
Afin de les délivrer.
Brogłowski Jean, pour défendre les siennes,
Quittait aussi d'autres terres lointaines.

Enfin, lorsque dans l'abîme
Les Polonais sont tombés,
Podczaszynski fut sublime,
Il les a très bien traités.
De Kopczynski la mémoire est chérie
Pour avoir fait honneur à la patrie.

Iz chwalebnych iego czynow,
Kunat i z lica piękności,
Godnym iest ojczyzny synow,
Że wszędzie dla iej wolności.
Głogowski xiążę Zygmunt też był sławnym,
Że lud go lubił za przykładem jawnym.

Z uchwałą w sprawie ojczystej,
Gronostański się pokazał,
Że w przemowie uroczystej,
Za wolnością się wyrażał.
Także Przemysław z zakładu Przemyśla,
Że wart pochwały każdy się domyśla.

Z dobrem każdego z rodakow,
Że Leonard Chodzko zjawił
Dwieście tysięcy Polakow,
Których Bonaparta strawił.
Także Sarnicki zbierał Polskie prawa,
By znano potém gdzie krzywda lub sława.

Artyści Polski ozdobą!
Wasze trudy i wytrwałość
Kreślą hołd sławy za sobą,
A krajowi okazałość.
Takiemiż Piasty Jagiellony byli,
Że bytność Polski z uchwałą wieńczyli.

Tant par les faits de sa vie
Que par ses nombreux chagrins,
Kunat a de la patrie
En fils soutenu les fins.
Sous Sigismond, ce prince de Glogove,
La nation fut toujours saine et sauve.

Très ardent pour la patrie,
Gronostanski s'est moniré;
Il aurait donné sa vie
Pour avoir la liberté.
De Przemyslaw la gloire était l'envie,
Et par ses soins Przemysla fut bâtie.

Dans son livre et sur sa carte
Chodzko prouve par les faits,
Que sont morts pour Bonaparte
Deux cent mille Polonais.
Tel Sarnicki n'eut jamais d'autre envie
Que de choisir des lois pour sa patrie.

Vous, qui faites notre gloire,
Artistes de tous les rangs,
Droit au temple de mémoire
Vous allez par vos talens.
Des Jagellon l'éloquence sublime,
Comme des Piast en tout est magnanime.

OBYWATELE! ROLNICY!
Czy piszę o was czy mówię,
Ogólnie was bez różnicy
W Polsce złotém Jabłkiem zowię!
Przez was i przy was zdroj PIASTOW korony
Bronią podziśdzień świetne JAGIELLONY!

Tak iest ojczyzno nam drogie!
Świetną twoię okazałość
Nieutłumią klęski srogie,
W CZARTORYSKIM pewna całość!
Niebo! uchawaj ADAMA PIERWSZEGO,
By Polak ujrzał wolność kraju swego!

Des Villes et des Campagnes,
Vous tous braves Habitans,
A vous comme à vos compagnes
J'ose consacrer mes chants.
Des Piast par vous, défendant la couronne,
Les Jagellon ont conservé leur trône.

A notre chère patrie
Il faut un Czartoryski
Qui puisse toute la vie
En écarter l'ennemi.
D'Adam Premier daigne, ô Dieu de clémence,
Pour son bonheur assurer l'existence !

MOWA

DO

POSIEDZENIA POLSKIEGO.

SZANOWNI BRACIA!

Jeszcze pamiętam ja to z dziejow Apostolskich, że kiedy Paweł święty miał pierwszy raz mowę do narodowego posiedzenia w Areopagu, nie udało się mu tam wcale; bo niektórzy go wzgardzili, a zaś inni na potém słuchanie iego odłożyli: nieprzestał iednak Paweł święty swego urzędu, owszem mówiąc o uczuciach sprawiedliwości narodowej dowiodł i pokazał na sobie co prawda może.

Daleko insze mamy dzisiaj tu posiedzenie od owego, które się działo w Areopagu, i wcale różniące się dopiero od was Szanowni Bracia! którzyście już dowodem z oświecenia w religij, z umieiętności prawa i cnoty, z przywiązania i miłości do własnego kraju, i z owej waleczności, która otworzyła oczy całemu światu, skruszyła serce najpotężniejszych narodow

DISCOURS

ADRESSÉ

AUX FILS DE LA POLOGNE.

MESSIEURS!

Parmi les actions des apôtres, je me souviens d'avoir vu que saint Paul ne fut pas favorablement écouté la première fois qu'il parla devant l'Aréopage : les uns méprisèrent ses avis, les autres refusèrent de l'entendre, et d'autres enfin le tournèrent en ridicule. Saint Paul n'en fit pas moins son devoir, et montra ce que peut la vérité quand il y va de la justice nationale.

Il y a certainement beaucoup de différence entre l'Aréopage et la présente assemblée, dont chaque membre se distingue par ses lumières dans la religion, par la connaissance des droits et des vertus, par son attachement et son amour pour la patrie, et par cet héroïsme qui a fixé l'attention de l'univers et touché le cœur des nations les plus

z Europy, i w nich zaszczepiła sprawę drogiej ojczyzny, w tej nadziej że Polska bydź musi!

O toż przed takiem posiedzeniem dzisiaj raz pierwszy mam honor mówić, trzymaiąc się iednak ściśle tejże prawdy o której Paweł święty powiadał.

Cóż dopiero kiedy się poradzim rozumu, wiary, cnoty i własnej każdego szczęsliwości, iakże potężną bydź uznamy tą prawdę, która nas oświeca, że całość kraju i iego szczęśliwość zależy iedynie od iednomyślności narodowej. Także nikt o tém niewątpi, że miłość ojczyzny zawsze była i iest wszystkich cnot obywatelskich matką, i wszystkich dzieł najchwalebniejszych sprężyną, dla niej żyć, za nią umierać, rozkoszą było dusz wielkich w wolnych narodach, iej szczęśliwością się cieszyć, iej zgubą upadać, iej przyjacioł i nieprzyiacioł za swych własnych poczytać, to było hasłem Grekow i Rzymian; póty, póki tylko cnota niemi rządziła, a wolność i swoboda była ich zaszczytem i sławą.

Tak iest, Szanowni Bracia! kochać kraj własny szczęście swe i sławę, zasadzać na służeniu mu podług sił, możności i wszelkiego przemysłu, o to są święte i nieuchronne każdego

policées de l'Europe, en les intéressant à la cause sacrée de notre chère patrie, par l'espoir que la Pologne ne peut périr.

C'est devant cette assemblée, chers compatriotes, qu'aujourd'hui, pour la première fois, j'ai l'honneur de porter ma voix dans le même esprit de vérité que saint Paul.

Eh quoi! si nous nous rappelons de notre esprit, de notre courage, de notre foi et de notre propre bonheur, que n'attribuerons-nous pas à cette vérité : « L'intégrité du pays et sa prospérité dépendront toujours de notre union générale. » Aussi, personne ne doute-t-il que l'amour de la patrie a toujours été la source de toutes les vertus citoyennes et le motif des plus belles actions. Vivre et mourir pour la patrie fut toujours l'unique honneur qu'ambitionnèrent les hommes des nations libres; se réjouir de sa prospérité et devenir la victime de ses malheurs, regarder ses amis et ses ennemis comme les siens propres, fut la devise des Grecs et des Romains; et tant qu'ils possédèrent ces vertus, la liberté et la gloire furent leur partage.

Oui, compatriotes, aimer son pays, son honneur et sa gloire, lui vouer ses services, ses talens, ses forces et son industrie, voilà les devoirs sacrés dont nul ne peut

powinności, ojczyzny całość przenaszać nad wszystko dla iej pożytku, czynić z całych siebie ofiarę; każdy z nas wyzna, że iest największa chwała, i najściślejsza powinność.

Widziemy to, że tak rzekę; nawet od początku swiata, że niema szczęśliwości milszej prócz tej, którę przynosi cnota. Nim przystąpię do pokazania tego, powiem najprzód cóż to za cnota dla której tak wielkie przymioty się oddaią, i że przyniej tylko iedynie się znajduie wszelka szczęsliwość? Moi Bracia! cnota o której tu mowa powinna się brać wedle okoliczności, miejśca i potrzeby.

Każdy z nas dobrze rozumie cel niniejszego posiedzenia, że to się dzieie dla poradzenia się o kraju, i iego losem; bardzo dobrze, ale na jakiej zasadzie, któraby nam torowała drogę najpewniejszą? O toż na zasadzie iednomyślności narodowej, a tej cnoty mocno się trzymaiąc niechybnie dójdziemy celu zamierzonego.

Z naiąc dopiero wartość cnoty o której tu mówię, obaczmy iej dowody. Takiemi byli pierwsi ojcowie nasi, w raju najszczęśliwsi dopóty, do póki cnota przy nich, iak tylko postąpili krokiem niestosownym ich szczęścia, zaraz wszystko w nieład i narzekanie.

Sama potopu kara zesłana od Boga nie z innej przyczyny iest znaną, iak tylko z tej iedynie, że świat już w największym nieładzie życie prowadził.

Salomon największy z królow i najmędrszy z ludzi do pó-

s'exempter, et chacun de nous tient pour certain que la première gloire et la première obligation est, pour le succès de l'intégrité nationale, de sacrifier jusqu'à la vie.

Nous voyons, dis-je, que presque depuis le commencement du monde, il n'y a point de vrai bonheur sans vertu; avant de le démontrer, je dirai quelle est cette vertu à laquelle on attribue de si grandes conséquences et qui procure seule une félicité durable, qui, mes frères, doit se conformer aux circonstances, aux lieux et à la nécessité.

Chacun de nous connaît le but de notre assemblée, nous avons à traiter de notre pays et de son bonheur; bien, mais le plus sûr moyen de réussir est l'union nationale, et en la conservant, il est à croire que nous y arriverons.

Démontrons maintenant le prix de cette grande vertu que je viens de décrire : nos premiers pères furent heureux dans le paradis tant qu'il l'observèrent, et leur félicité cessa du moment qu'ils l'abandonnèrent.

Dieu n'opéra même le déluge que pour punir le désordre de la terre.

Salomon n'est le plus grand des rois et le plus savant des

ty, do póki za cnotą się powodował, skoro tylko z niej się wyzuł, zaraz narzędziem upadku i nieszczęścia w kraju, i sobie nawet tak szkodliwym, że podziśdzień ieszcze wartość iego życia nie iest zadecjdowaną.

Wreście co nam po historyi bez końca dobrego, tu idzie o cnocie iednomyślności narodowej, od której iedynie zależy powstanie kraju naszego.

W przykładach wyżej namienionych widzieliśmy że wyzucie się z cnoty przynosi w ludziach narzekanie, upadek i najchwalebniejszych czynow wartość bez nadgrody. Obaczmy teraz iakie są skutki owej cnoty w tych ludziach, którzy wszędzie i zawsze się niej trzymali.

Noe upośród największej zarazy do złego, lecz że ciągle nim cnota rządziła znalazł u Boga łaskę, że go wezwał bydź narzędziem do ocalenia plemia rodu ludzkiego; przy tej tak wielkiej godności Noe nieprzestał bydź cnotliwym, owszem stałość Patrjarchy tego w cnocie nie tylko w obliczu Istoty Najwyższej, lecz we wszystkich dziejach i w historjach uchwaloną została.

Nierównie się działo z królem Dawidem, czy on był wyniesionym na honory, czy też wygnaniem wskazanym, lub z tronu zrzuconym przez własnego syna; ale że mu cnota torowała drogę, wszędzie był wzorem dla nas i koroną wiekopomnej sławy!

Judyta sławna w starym Testamencie daje nam wielki przykład z gorliwości dla kraju, i zwycięstwa, które odniosła

hommes que tant qu'il suit le sentier de la vertu; dès qu'il s'en écarte, il devient l'instrument de sa chute et la cause du malheur de son pays, à tel point que l'on est encore indécis sur son compte.

Mais qu'importe l'histoire : il est question de l'union nationale dont dépend le bonheur de notre pays.

Dans les exemples ci-dessus, nous avons vu que l'abandon de la vertu cause les plus grands malheurs; voyons maintenant ce qu'elle produit en ceux qui la suivent en tout et partout.

Quoique au milieu des plus grands désordres, Noé ne cesse de cultiver la vertu; il trouve grace devant Dieu, qui en fait l'instrument de la conservation du genre humain. Ce glorieux mandat, loin d'ébranler la fermeté de ce patriarche dans la vertu, ne fait que l'y fortifier, et devient aux yeux de Dieu, et dans toutes les histoires connues, le signe de gloire et d'immortalité.

David, dans sa prospérité comme dans ses malheurs, même alors qu'il se voit détrôné par son fils, prend toujours la vertu pour guide, au point qu'il nous sert de modèle et obtient la couronne de la gloire.

Judith, qu'on admire dans l'ancien Testament, nous fournit un grand exemple d'amour de la patrie et de l'inté-

nad Holophernesem; wszystko tam było pod ów czas już w niełądzie i bez nadziej, że cała ziemia Judźka miała w paść w ręce niewolnicze z upadkiem kraju i religij: tym czasem Opatrzność Najwyższa się przyłożyła, że Judyta pełna cnoty i odwagi sama iedna zgładziła nieprzyiaciela a kraj i religią z nieszczęścia wybawiła.

Te i tym podobne wypadki z hystorji świętej bardzo się stosuią do sprawy kraju naszego, Ach! Polska! Polska! kraju nam drogi! Przywiedźmy sobie na pamięć historję za czasow Hetmana Chodkiewicza, iak wielkie pod ów czas niebezpieczeństwa i upadki kraj nasz groziły. Lecz Opatrzność Najwyższa za przewodnictwem i odwagą Wielkiego Męża, z niepodobnych zwycięstw podobnemi bydź dozwoliła, że honor kraju, i sława Rycerza na wieki upoważnioną została.

Jakaż dzisiaj poczwara bydź może, któraby miała nas przestraszać nad upadkiem kraju, i nieszczęściem iego? Moi Bracia! nadzieja w Bogu, połączona z iednomyślnością naszą, upewnia że to niczém iest dla nas owszem jawnie Historja dowodzi, że ci, którzy ścigali upadku, i łakną ieszcze krwi polskiej, trucizną nasyceni życie kończyli.

Prawda że położenie tymczasowe kraju naszego kirem upadku się pokrywa; ale nietrzeba tego się lękać, Wola Najwyższej Opatrzności wie co czyni. Przy tej zasadzie, nieomylnej i świętości sprawy naszej, śmiało możemy się porównać do owej Arki Noego, w której plemię rodu ludzkiego się wyba

rêt qu'on doit lui porter, par la victoire qu'elle remporte sur Holopherne. Alors que tout est désespéré, et que la Judée, prête à subir le joug du vainqueur, voit la chute prochaine et inévitable du pays et de la religion, la vertueuse Judith, que guide la Providence, terrasse seule l'ennemi par son courage, et sauve du précipice la patrie et l'autel.

Voilà les exemples qui, comme maints autres tirés de l'histoire sainte, conviennent à notre position. O Pologne! Pologne! que tu nous es chère!! Rappelons-nous l'histoire du grand Chodkiewicz, jusqu'à quel point notre pays n'a-t-il pas été menacé d'une chute; mais le doigt de Dieu, le courage et la conduite de ce héros, ont rendu facile ce qui semblait impossible, et l'honneur du pays et la gloire de Chodkiewicz ont triomphé des siècles.

Peut-on aujourd'hui imaginer quelque monstre plus capable de nous effrayer que le malheur et la chute de notre pays! Non, mes frères, non. Notre espoir en Dieu, joint à notre union, triomphera de tout, et, comme l'histoire, porte que le poison termina l'existence de ceux qui, altérés du sang polonais, voulaient nous anéantir.

De même, quoique l'état actuel de notre pays soit des plus affligeans, nous pouvons nous en reposer sur la providence, qui sait ce qu'elle fait. Avec ce principe infaillible et la sainteté de notre cause, nous pouvons en tout point nous assimiler à cette arche de Noé qui sauva le genre hu-

wiło. To iest: że taż Opatrzność dozwala nam choć na obcej ziemi podobnąż usposobić arkę do ratowania nas i kraju naszego od barbarzyńskiego potopu.

Tak urządzona arka za iednomyślnością naszą i z powagi Wielkiego Człowieka, który przez stałe poświęcenie się dla ojczyzny nigdzie nieprzestał bydź sprężyną dla iej wolności; owszem na wszelkie wypadki, które czyniły iakiekolwiek nadzieje do oswobodzenia kraju, zawsze się pokazał iako prawdziwy Ojciec wposród Familij swoiej; ale gdy ujrzał że przemoc dzika gorę bierze, wyzuty od wszelkiej własności, iak najrychlej przenasza się do obcej ziemi, i tam klęczy przed niedostępnym narodem z własnej ich miłości do póty, aż go przekonał o nieszczęściu ojczyzny, i nakłonił serce tegoż ludu do swej sprawy. Słysząc tedy że rodacy iego w stolicy najcelniejszej z Europy, iak przy wieży Babylońskiej opuszczeni w zamieszaniu, a nadewszystko że beż nadziej żadnej; po mimo tam iego tak ważnej pracy, nieomieszkał przysyłać zgłoszenie choć w kilku wyrazach, że ieszcze sprawa nasza żyie; a wreście sam osobiście przybiegłszy na moment słodził seree że tak rzekę: Cierpliwość moj Bracia! Polska bydź musi!

Patryarcha Noe wyszedłszy z arki gdy poglądał z wysokiej góry na ziemię wielce się przeraził, widząc wsi i miasta spustoszone, rękodzieła obrócone w perzynę i całe plemię

BIBLIOTEKA XX. CZARTORYSKICH

main, parce que c'est la même Providence qui nous permet de préparer une arche semblable, pour nous sauver avec notre patrie du déluge des barbares.

Qu'une arche soit ainsi formée par notre union et sous les auspices du Grand Homme dont le dévouement à la patrie n'a jamais cessé de payer un tribut à la liberté; qui a toujours saisi avec empressement toutes les occasions qui faisaient espérer la délivrance du pays; qui fut toujours comme un tendre père au milieu de ses enfans; qui, lorsqu'il vit triompher les efforts des barbares, abandonna ses biens, courut à l'étranger exposer les malheurs de la nation, et demander vengeance des vexations du Czar, et l'appui de notre sainte cause; qui, en apprenant que ses compatriotes, quoique protégés et consolés en France, cette nation la plus noble de l'Europe, ne peuvent pourtant pas effacer de leur cœur ni de leur esprit la douleur d'avoir perdu leur patrie, ne peut s'empêcher d'interrompre ses nombreuses occupations pour leur adresser quelques mots de consolations : Compatriotes, leur dit-il, notre cause n'est pas encore perdue. Enfin, ce Grand Homme lui-même ranime sans cesse notre espoir, alors qu'il nous dit: Mes camarades, prenons patience! ce que la Pologne souffre tourne à son avantage!

Noé étant sorti de l'arche, et du haut de la montagne contemplant la terre avec étonnement, considérant les campagnes ravagées, les ouvrages des hommes renversés,

rodu ludzkiego w cieniu śmierci pogrążone; na ten widok on bardzo się strwożył. Tym czasem skruszony gorliwością do wywdzięczenia się, że był wyięt ym od kary potopu, pierwszym było mu krokiem i całej Familji iego, że wystawiwszy ołtarz składali winne dziękczynienia Bogu za iego względy nad potomnością ludzką.

Przyiął Bóg w ten czas ich ofiarę, i przyrzekł, że niebędzie więcej świat karał tak strasznym upadkiem.

Arka z nas tu złożona w Imieniu Adama Pierwszego iest najwłaściwszą chorągwią do oswobodzenia kraju naszego od barbarzyńskiego potopu. Tak iest, Szanowni Bracia! dla przekonania naszego możemy się poradzić historji za czasow Władysława Jagiełły, krom wieku pod ów czas nieoświeconego, On był pierwszym do połączenia Litwy, i sprawcą potęgi królestwa Polskiego! Nie iest że w tém dzieło Opatrzności Najwyższej, że ieszcze dzisiaj możemy się szczycić potomnością, Wielkiego Męża i króla polskiego, która iak i każdy z nas dla ojczyzny żyie, za nią umiera, iej przyiacioł i nieprzyiacioł za swych własnych poczytuie, a wolność i swoboda iest zaszczytem iej i sławą.

Czegoż mamy więcej pożądać do uszczęśliwienia kraju na-

tout le genre humain dans les ombres de la mort, saisi d'une secrète horreur, sentit à cette vue son cœur ému de compassion; mais en même temps pénétré d'un vif sentiment de reconnaissance d'avoir été préservé de ce désastre universel, il se hâta avec ses enfans d'élever un autel et d'offrir à Dieu un sacrifice d'hommage et d'action de grâces.

Le Seigneur agréa ce sacrifice, et faisant succéder la clémence à la sévérité, il les consola en leur disant : Ayez confiance et soyez assurés que je ne donnerai plus ainsi ma malédiction à la terre.

Cette arche, composée ici au nom d'ADAM PREMIER, est l'étendard le plus propre à sauver notre patrie du déluge des barbares; et pour nous en convaincre, mes chers compatriotes, nous n'avons qu'à reporter les yeux sur l'histoire des temps de Ladislas Jagellon : nous y verrons que malgré l'obscurité du siècle, le premier il réunit la Lithuanie à la Pologne, et ne cessa d'augmenter la force de ce royaume. Et n'est-ce pas le doigt de la Providence qui permet encore aujourd'hui que nous possédions parmi nous un descendant d'un de nos grands rois, qui, comme nous, ne vit que pour son pays, et pour lui, prêt à mourir, regarde ses amis et ses ennemis comme les siens propres, et met enfin son ambition et sa gloire dans la justice et dans la liberté de la nation.

Que nous faut-il de plus pour sauver notre patrie? Si la

szego? kiedy Opatrzność Najwyższa iest matką naszą w Imieniu Adama Pierwszego! a zaś wartość tego Człowieka będąc znaną w Dworach najpotężniejszych narodow z Europy, iest pewnym dla nas szczęściem i kraju naszego, że pod tém Berłem czyli Chorągwią wszystkie prowincije od tylu lat nam wydarte będą się łączyć iak kurczenta pod skrzydłem swej Matki i Ojca prawego.

Na reszcie czegoż nam braknie żeby się stać hasłem takiego przymierza? Sam rzut oka nad wypadkami kraju naszego przekonywa, że wszelkie rosterki gdziekolwiek się działy w imie ojczyzny zawsze się odznaczały, że Polska bydź musi!

Coż podchlebniejszego dla nas iak ten ostatny wylew krwi za sprawę kraju nie tylko serce rodakow w tém uczuło, lecz najpotężniejsze z Europy narody się przekonały, że Polska bydź musi!

Wyrażenie się moie w takim razie może bydź niedostatecznem do oddania sprawiedliwości dziełu waszemu, które iest zasługą wiekopomnej sławy; ale potomność, Moi Bracia! potomność wyryie sobie na piersiach Imiona wasze kiedy przeczytaią w historji, żeście niemogąc już zasłonić piersiami waszemi nieszczęście kraju, opuściwszy Rodzice, Familije i maiątki tysiącami się przenaszali do obcej ziemi, iżby nie przestać bydź sprężyną dla sprawy ojczyzny.

Providence est notre mère au nom d'Adam premier, le mérite de ce grand homme, apprécié par les principales puissances de l'Europe, ne peut être que le gage de notre félicité et de l'existence de notre pays. Car, sous cette domination, ou pour mieux dire à l'ombre de cet étendard, on verra se réunir toutes les provinces qui, depuis tant d'années, nous sont enlevées, comme on voit des poussins accourir sous les ailes protectrices de leur mère.

Que nous manque-t-il pour l'exécution de cette mesure? Un coup d'œil jeté sur les événemens de notre pays nous montre que toutes les insurrections qui ont eu lieu au nom de la patrie prouvent que la Pologne ne peut périr.

Quoi de plus avantageux pour nous que cette effusion du sang polonais pour la cause de la patrie? Non seulement les cœurs polonais, mais encore les plus grandes puissances de l'Europe, ont senti et se sont convaincus que la Pologne ne peut périr.

Je n'ai point assez de talent, et même les expressions manquent pour rendre dignement et vos travaux et votre gloire immortelle; mais la postérité, chers compatriotes, n'en gravera que mieux vos noms au fond des cœurs, alors qu'elle tracera dans l'histoire que, ne pouvant plus parer avec vos poitrines les coups portés à la patrie, vous avez par milliers abandonné vos familles, vos biens et vos amis, et vous vous êtes retirés sur des terres étrangères

Te moie tłumaczenie się powinne się rozumieć iak żebym ja przed dwódziestu milionami mieszkańcow polakow mówił ; dokładnie wiemy o tém, że są ieszcze bracia nasi w kraju którzy pod jarzmem barbarzyńskiego potopu iak kanie deszczu, tak oni łakną światła wolności, a gdy czas nastąpi wyście naszego z arki, będą nam podawać rękę łącząc się pod chorągwią prawdziwego szczęścia ojczyzny i iednomyślności narodowej ; o toż powiedzą, o toż nasi przychodzą!

Żeby w tém więcej się niemylić, zastanówmy się dopóki nam czas ieszcze służy nad położeniem obcych krajow byśmy potém mogli sądzić o własnym bez uszczerbku.

Francija szczęśliwa, to iest prawda ; lecz za jakim rządem ? Zawsze i wszędzie za rządem monarchicznym ; iakikolwiek inny rząd, wktórymkolwiek czasie się pokazał na iej panowaniu ; każdą razą iej przyniosł z niewagę i wieczne narzekanie. Na pokazanie tego nie sądzę bydź rzeczą koniecznie potrzebną, żebym miał ieszcze przypominać owe guillotiny, które każdego człowieka serce przerażaią, owe formowanie dwónastu oddziałow rządowych w tymże samym kraju ; wszystko to kończyło się na dowód, że niema rządu przyzwoitszego do panowania szczęsliwie i z honorem w jakimkolwiek kraju, tylko iedyny rząd konstytucijno-monarchiczny.

pour n'y pas cesser de servir et d'appuyer la cause sacrée de notre pays.

Ce que je dis ici s'adresse également à vingt millions d'habitans de la Pologne ; nous n'ignorons pas qu'une partie de nos frères gémissent dans notre pays sous l'oppression d'un déluge de barbares, et attendent leur délivrance avec la même ardeur qu'un cerf altéré désire une source. Alors que le temps arrivera de sortir de notre arche, ils nous tendront la main, se réuniront à nous sous l'étendard du vrai bonheur de la patrie et de l'union nationale, et ils se diront : Voilà les nôtres !

Afin de ne plus nous tromper, pendant qu'il est temps encore, jetons un coup d'œil sur la position des autres pays pour pouvoir dans la suite juger le nôtre sans le compromettre.

Il est vrai que la France est heureuse, mais sous quel régime ? sous le seul régime monarchique : tout autre couvrit son sol de troubles et de misères; et pour le prouver, il est inutile de rappeler les guillotines permanentes qui remplirent le cœur d'épouvante et d'horreur. Toutes les anarchies n'ont eu d'autres résultats que de prouver qu'il n'est que le gouvernement constitutionnel héréditaire qui puisse seul rendre un peuple libre et heureux.

Jest to wiadomo, że im bardziej kraj zaludniony, tym trudniejszym iest do rządzenia. Anglija naprzykład, nie ma pod słońcem ludniejszego kraju, ale że pod rządem konstytucijno-dziedzicznej korony, Monarcha zawsze monarchą, a lud jedyny z najważniejszych narodow w Europie.

Nim przystąpię do rządu demokratycznego Stanow z jednoczonych, zatrzymam się najprzód o iego powodach, za któremi tak wielu się ubiegaią. Różnica, która dzieli panowanie monarchiczno- konstytucijne od rządu demokratycznego, iest same tylko dziedzictwo korony, Demokraci chcą wyperświadować, że dziedzictwo korony sprzeciwia się szczęściu i wolności narodowej; to wszystko czém się różni rząd ieden od drugiego.

Dla czego Demokraci się wysilaią żeby rządca stanu był elekcijnym, bo każdy z nich spodziewa się następnie bydź obranym, to bardzo dobrze dla miłości własnej; ale co dla narodu?

Latwo w tém można się przekonać, że kraj składaiący się z dwódziestu milionow mieszkańców nie może bydź przez każdego z nich prezidowanym. Rządca stanu powinien mieć edukaciję stosowną do iego urzędu. Wiedzą bardzo dobrze o tém demokraci, że wybor taki niemoże padać iak tylko na tych którzy maią stosowne poznanie do tego, zawsze tedy ieden z nich tylko byłby wybranym a rzemieślnicy i artyści nigdy nic z tych odmian profitować niebędą mogli, to niedosyć że oni tam nigdy

Il est avéré que plus un pays est peuplé, plus il est difficile à gouverner. Par exemple, il n'y a point sous le soleil de nation plus peuplée que l'Angleterre: hé bien! sous le gouvernement constitutionnel d'une couronne héréditaire, le prince est toujours immuable, et le peuple, libre, est un des plus notables de l'Europe.

Avant de passer à l'état démocratique des États-Unis, je vais dire un mot du motif qui partage l'opinion publique entre la monarchie constitutionnelle et la démocratie. Ce n'est que l'hérédité de la couronne; les démocrates prétendent que l'héritage de la couronne est contraire au bonheur et à la liberté nationale; voilà toute la différence qu'il y a d'un régime à l'autre.

Pourquoi les démocrates prétendent-ils avoir un gouvernement électif? C'est parce que chacun espère un jour à venir être élu... Ce moyen sourit à l'amour-propre, je l'avoue, mais quel fruit rapporte-t-il à l'État?

Il est aisé de concevoir qu'un pays qui se compose de vingt millions d'habitans, ne peut être gouverné par chaque individu. Le représentant d'un état doit avoir une connaissance proportionnée à son rang; les démocrates savent bien qu'un tel choix ne peut tomber que sur ceux qui en sont capables. Ainsi, ce seraient toujours les mêmes d'entre eux qui seraient élus, et les ouvriers et les artistes ne pourraient jamais profiter de ces changemens, et c'est

nic niezyszczą; ale przeciwnie że wiele przez to muszą tracić. Najprzód, ktokolwiek sobie wyobrazi, iż dosyć już zdatnym na prezidenta stanu, zaraz będzie się starał o partiję żeby dopiąć tego urzędu; uniesieni dopiero w tém z miłości własnej nie będą mogli kończyć iak na bitwach i rosterkach wiecznych pomiędzy sobą : a tym czasem publiczny kredyt się niszczy, wynalazki ustaią, kupiectwo upada, Artysta sklep swój zamyka, a biedny rzemieślnik bez roboty i sposobu do życia.

Drugi może mnie powiedzić, a przecież w ameryce za tym rządem najlepiej się prowadzą. Ja odpowiem śmiało że wcale przeciwnie. Niechcę już powtarzać co się dzieie teraz w Stanach z iednoczonych i co w nich ma nastąpić, przytoczę iedynie to co ja sam doświadczyłem pobywaiąc przez kilkoletną posługę temuż krajowi.

Wypadło tedy wedle ich prawa iak zwyczajnie potwierdzić lub drugiego wybrać na prezidenta Stanow z iednoczonych; cała pochwała, którę mam honor tu wyrazić, że musiałem wedle stanu moiego w czasie tej elekcji grzebać trupow postradanych z życia w miasteczku Reading w Pensylwanji.

Przebiegajmy na reszcie choć Aziję i Afrjkę, nigdzie nieznajdziemy sposobu lepszego do utrzymania kraju iak za rządem konstytucijno-dziedzicznej korony; Monarcha tedy będąc obranym z łaski Bosko-narodowej niemoże przestać bydź monarchą, a narod ludem wolnym i szczęśliwym : słowem,

que bien loin d'en tirer avantage, ils y perdraient beaucoup. En effet, tout individu qui se sera mis en tête qu'il a les capacités d'un représentant de l'État, tâchera sur-le-champ de se faire un parti pour obtenir ce poste ; les concurrens, pleins d'amour-propre, ne termineront leurs débats que par des combats éternels qu'ils se livreront ; en attendant, le crédit public s'anéantira, l'industrie cessera de prospérer, le commerce manquera, les artistes fermeront leurs boutiques, et le pauvre ouvrier demeurera sans travail et sans moyen d'existence.

On s'arrange pourtant bien de cette manière aux États-Unis, me dira peut-être quelqu'un. Sans faire mention de ce qui se passe maintenant aux États-Unis d'Amérique et quelle en sera la conséquence, je ne rapporterai pour réponse que ce qui m'est arrivé quand j'étais dans ce pays, au service duquel je fus plusieurs années.

Il arriva, suivant la coutume du code, qu'on eut à réélire le même président ou à lui choisir un successeur, et tout éloge que je puis faire ici de cette coutume, c'est que, par suite de mon ministère, je fus obligé d'aller enterrer les cadavres des victimes dans la ville de Reading, en Pensylvanie.

Du reste, parcourons l'Asie et l'Afrique : nulle part nous ne trouverons de manière plus propre à gouverner un pays que le régime constitutionnel sous la couronne héréditaire. Le monarque alors étant élu par la grâce du peuple de Dieu, ne peut manquer d'être monarque, et la nation libre et

że każdy kraj za takiem panowaniem śmiało odznaczać się może z Arystotelem. *Principatus Divinissimus!*

Sądzę że dosyć już wędrować po cudzych krajach, wracajmy się więc do własnego: Ach! Polska! Polska! kraju nam drogi! Długo byłoby rozwodzić się żebym chciał przywieść na panięć całą historiję owych tyranow, którzy szarpali i szarpią iezcze twoię niewinność tak w Ciwilności iak w Duchowieństwie: nietrzeba tu przypominać sprawy jadowite, Katarzynow, Fiłłaretow, Błudow, kiedy ja sam po tyle kroć razy byłem ofiarą przed ich wielebnym sądem, że będąc w kurlandyi śmiałem przyimować prozelitow do swiętej religji naszej, gdyż to iest przeciwko ukazom Carskim.

W tych i tym podobnych najazdach możemy z Danielem Prorokiem się odezwać: Że Car północny iest podobnym owej Bestyi Czwartej; która sobie wyobrażała powstać przeciwko Majestatowi Najwyższemu, unikczemnić poszarpać, i z niszczyć świętych jego, słowem, bydź nadawcą czasow i prawa. Niestety! Tenże sam Prorok odpowiada, że się sprawiedliwość uczyny, żeby wyzuć nię z mocy, uszkodzić i zgubić na zawsze.

Na skutek tego dosyć nam trzymać się ściśle arki iednomyślności naszej; sława Noego stanie się sławą naszą. Cierpliwość Dawida i szczęście będzie szczęściem narodowym, a zaś przykład Judyty iest dla nas hasłem do wybawienia kraju i świętej religij naszej!

heureuse ; en un mot, tout pays gouverné de cette manière peut se dire avec Aristote : *Principatus divinissimus!*

En voilà assez des autres pays ; disons un mot du nôtre. O Pologne ! Pologne, que tu nous es chère!! Il y aurait trop à dire, si je voulais rappeler l'histoire de ces tyrans qui souillaient et souillent encore ton sol sacré, et profanent les états civils et religieux. Il est inutile de reproduire les faits, les horribles faits des Catherine, des Fillavetoff, des Bludoff. Moi-même si souvent ne fus-je pas la victime de leur prétendue justice, pour avoir osé, contre l'ukase du czar, recevoir des prosélites de notre sainte religion.

En ce cas comme en tant d'autres semblables, nous pouvons nous écrier avec le prophète Daniel, que le czar du nord est semblable à cette quatrième bête qui élèvera la voix contre la souveraine majesté; qu'elle humiliera, qu'elle brisera, qu'elle s'efforcera de détruire les saints du Très-Haut, qu'elle croira pouvoir changer les temps et les lois. Hélas ! dit le même prophète, viendra ensuite le jugement qui lui ôtera la puissance, qui la détruira et la fera pour jamais rentrer dans le néant.

Pour atteindre ce but, nous n'avons qu'à nous rallier à l'arche de notre union ; la gloire de Noé sera notre gloire, la patience de David et le bonheur seront la patience et le bonheur de la nation, et l'exemple de Judith est notre devise pour sauver notre pays et notre sainte religion.

BOŻE NIEPOIĘTY W DZIEJACH, TYŚ WYBAWIŁ PLEMIĘ RODU LUDZKIEGO W ARCE PATRIARCHI I MĘŻA PEŁNIĄCEGO WOLĘ TWOIĄ, ZWRÓĆ OKO NAD SŁUSZNOŚCIĄ SPRAWY POLSKIEJ, DAJ BACZNOŚĆ NA IEJ WOŁANIE, SKŁANIAJ TWE UCHO NA PROŹBĘ TEGOŻ LUDU, KTÓRY ŚCIŚLE POLEGA NA WOLI TWOIEJ : TYŚ BYŁ SPRAWCĄ CIERPLIWOŚCI I SZCZĘŚCIA W KRÓLU DAWIDZIE; OBDARZ WYROKIEM POMYŚLNOŚCI NAROD POLSKI, ZTWIERDZAJ W NIM STAŁOŚĆ DLA SPRAWY KRAJU I RELIGJI. ZA POMOCĄ TWOIEJ WOLI JUDYTA OKRYŁA SIĘ ZWYCIĘZTWEM, DOZWOL TEŻ POLAKOM Ô WIELKI BOŻE! BYDŹ POLAKAMI DLA POMNOŻENIA CHWAŁY TWOIEJ IAK W NIEBIE TAK I NA ZIEMI!

O DIEU DE CLÉMENCE ! VOUS AVEZ SAUVÉ LE GENRE HUMAIN DANS L'ARCHE DU PATRIARCHE NOÉ, QUI N'AGISSAIT QUE SELON VOTRE SAINTE VOLONTÉ : TOURNEZ VOS REGARDS SUR LA JUSTE CAUSE DE LA POLOGNE ; ENTENDEZ SES CRIS, PRÊTEZ L'OREILLE A LA PRIÈRE DE CETTE NATION QUI S'ABANDONNE ENTIÈREMENT A VOTRE SAINTE VOLONTÉ. VOUS FUTES UNE SOURCE DE PATIENCE ET DE BONHEUR POUR LE SAINT ROI DAVID ; ACCORDEZ LA MÊME CONSOLATION A LA NATION POLONAISE ; FORTIFIEZ EN ELLE LA CONSTANCE POUR LA CAUSE DU PAYS ET DE SA SAINTE RELIGION. C'EST PAR VOTRE SAINTE VOLONTÉ QUE JUDITH REMPORTA SA VICTOIRE : PERMETTEZ DE MÊME AUX POLONAIS, Ô GRAND DIEU ! D'ÊTRE POLONAIS, POUR AUGMENTER VOTRE GLOIRE EN LA TERRE COMME AU CIEL !

List

DO

JAŚNIE OŚWIECONEGO IMIE XIĘCIA

ADAMA CZARTORYSKIEGO.

XIĄŻĘ,

Nie są przyczyną ani znajomość, ani przyiaźń, ani iakiekolwiek nadzieje w przyszłości za któremibym miał się powodować wyrażaiąc mój sposob myślenia tak w *uwagach nad Polską*, iak w niniejszym Liście : ale iedynym iest moim celem iak i każdego z Polakow miłość ojczyzny; która ciągle knuie w sercu rodaka, a tém bardziej w okolicznościach terazniejszych, które nas tym czasem wyzuły do tego kresu, że nawet iednej piędzi ziemi Polskiej niemamy na którejbyśmy mogli zakładać wolność kraju naszego. Jednak w Imieniu twoiem XIĄŻĘ ADAMIE Opatrzność najwyższa nieprzestanie bydź matką naszą do podzwignienia Polski uległej nieszczęściu. Ja mówię w Imieniu twoiem XIĄŻĘ ADAMIE! to nie iest dzisiejszym wynalaskiem moim,

Lettre

ADRESSÉE

A SON ALTESSE ROYALE LE PRINCE

ADAM CZARTORYSKI.

MON PRINCE,

En publiant mes *Remarques sur la Pologne*, de même qu'en vous adressant la présente, je n'ai été mû par aucun sentimentd'amitié, de reconnaissance, ni par aucune vue à venir ; l'amour de la patrie, qui ne cesse de brûler au fond de tous les cœurs polonais, m'a seul inspiré ces pensées dans les circonstances actuelles, où, veufs de notre patrie, nous n'avons pas un pied de terre polonaise sur laquelle nous puissions arborer en liberté l'étendard de notre indépendance nationale. Mais, PRINCE, la providence au glorieux nom d'ADAM CZARTORYSKI ne cessera d'être notre mère, et relèvera un jour la Pologne de ses cendres. Alors que je dis en VOTRE NOM, PRINCE, je n'émets aucune opinion person-

ale tej ziemi, która mnie wpoiła od młodości dowodząc na czém szczęście kraju Polskiego zależy. Nie mam potrzeby wspominać Piastow! Kazimierzow Wielkich! Władysławow Jagiełłow! Zygmuntow! i Sobieskich! gdyż Oni są rzódłem Polskiej chwały, zasadą iej wartości, i zaszczepem wiecznego jej bytu! Ale tu rozważmy kościuszkow, Poniatowskich, i Zajączkow. Gdy już po tylu nieszczęściach kraj polski miał mieć przynajmniej Nazwisko królestwa Polskiego, w wszystkich innych Prowincijach umysły Niebem się opierały, mowiąc; *co się tycze dalszej wartości Polskiej, to już my dobijemy!* Lecz gdy nastało, że Namiestnikiem, czyli wice Królem Polskim ogłoszono Zajączki; cały antuzjazm na tém się kończył. *Że ieżeli nie Xiążę Czartoryski mała nadzieja dla Polski.* Takiem było rozumie niem w narodzie pod ów czas, takiem iest teraz, i takiem będzie nazawsze, aż się uwieńczy los kraju Polskiego!

Mogą się dąsać przeciwnicy tej wielkiej Prawdy; wysadzaiąc się na wszelkie bluźnierstwo, ubliżaiąc honor, dopuszczaiąc się fałszu, słowem: obracaiąc cnotę na występek, a występek na cnotę. Tym czasem wszystko iest na próżno: Nikt niewydrze Xiążę Adamie tej miłości, którąś ziednał

nelle, mais bien le sentiment universel du pays qui m'a vu naître; sentiment dont je fus imbu dès ma plus tendre jeunesse, et qui base sur VOTRE AUGUSTE PERSONNE le bonheur et la prospérité à venir de la Pologne; sans qu'il soit nécessaire de rappeler ici la mémoire des PIAST! des CASIMIR LE GRAND! des LADISLAS JAGELLON! des SIGISMOND! et des SOBIESKI! qui sont les fondateurs de la gloire de la Pologne! ses modèles de valeur et la base de son immortalité! Portons seulement nos regards sur les KOSCIUSZKO, les PONIATOWSKI, et les ZAJĄCZEK. Quand, après tant de malheurs, la Pologne allait enfin porter le vain titre de royaume, la joie se répandit dans toutes les provinces: *Gloire à Dieu!* disait le peuple en ivresse; *il n'y a plus qu'espoir, le reste n'est rien, nous nous en chargeons!* Mais lorsque l'on proclama ZAJĄCZEK vice-roi de Pologne, tout enthousiasme fit place au plus morne silence, et l'on n'entendit que ces mots: *Mauvais augure pour la Pologne du moment que ce n'est pas le prince Czartoryski.* Tel, à cette époque, était l'esprit de la Pologne, tel il est aujourd'hui, et tel il sera toujours, jusqu'à ce qu'enfin les vœux de la nation entière soient accomplis.

Les ennemis de cette grande vérité peuvent s'efforcer de la calomnier en vociférant contre elle, et en blasphémant, en changeant enfin la vertu en crime et le crime en vertu: mais rien ne pourra altérer l'amour et les vœux de la nation pour VOUS, MON PRINCE! tant à cause de votre mé-

w Narodzie Polskim przez wartość twoią i ciągłe poświęcenie się za wolnością tegoż Narodu!

Przy tej Prawdzie iak ja, tak i każdy z rodakow nie omylnie sądzić może, że cnota będzie zawsze cnotą, a występek zaś występkiem. Tak iest, w tém przekonaniu zostaię,

Z najwyższym Szacunkiem i z wszelkiem Upoważnieniem,

JAŚNIE OŚWIECONEGO IMIE XIĘCIA ADAMA,

najniższym sługą,

Xiądz Tomasz **PRANIEWICZ.**

rite personnel, que des sacrifices sans nombre et continuels que vous ne vous lassez de faire pour la gloire, le bonheur de la Pologne entière.

Tout compatriote peut donc comme moi croire cette infaillible vérité, c'est que : la vertu restera toujours vertu, et le crime toujours crime.

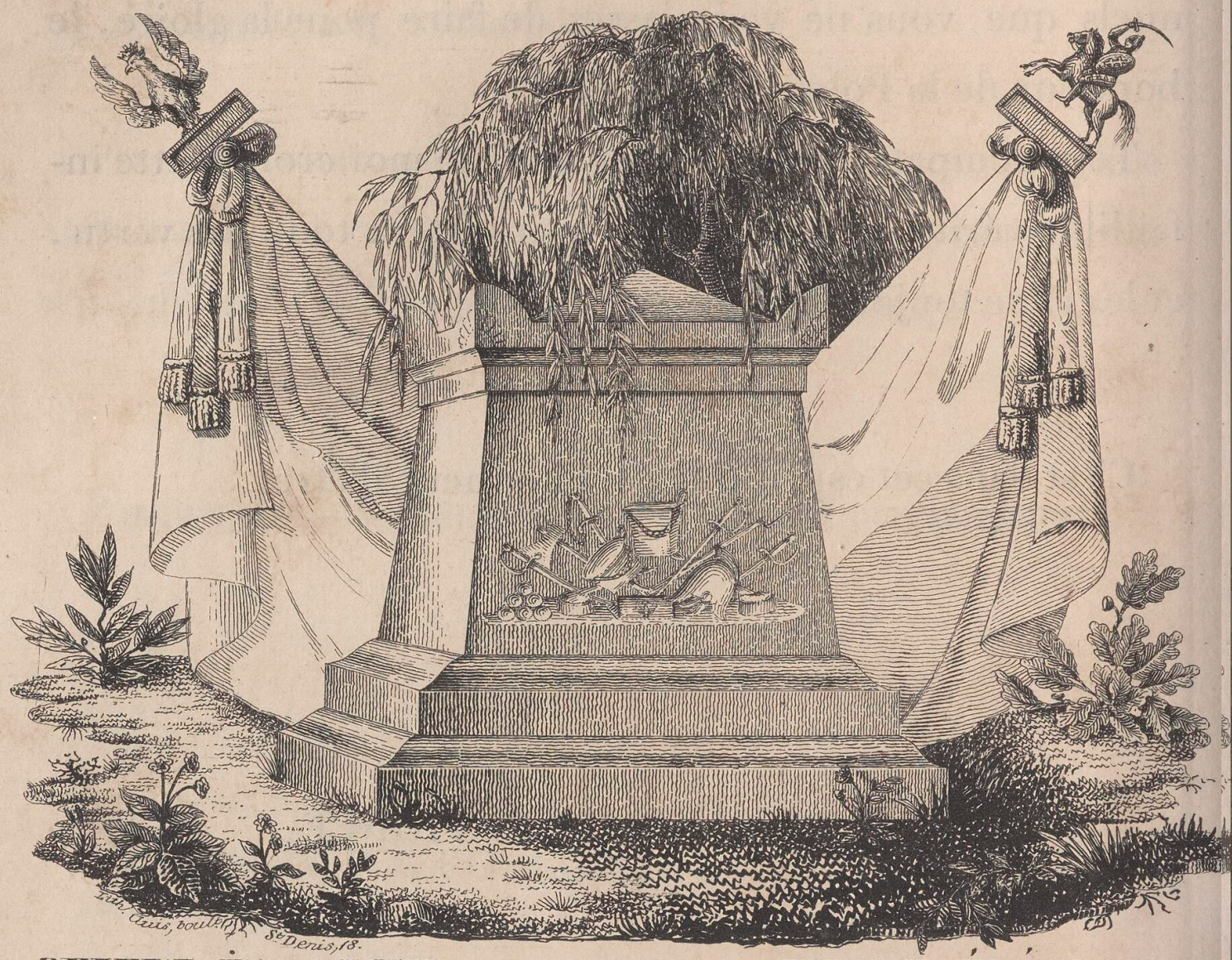
C'est dans cet esprit que j'ai l'honneur d'être,

MON PRINCE,

DE VOTRE ALTESSE ROYALE,

le très humble et très obéissant serviteur,

L'Abbé THOMAS **PRANIEWICZ.**

SPIEW ŻAŁOBNY. CHANT ÉLÉGIAQUE

Andante.

CHANT.

Prze-swiet-ni bra-cia bo-ha-ters-kiej Mat-ki, po-
Bra-ves en-fans d'u-ne mè-re ché-ri-e vous

Prze-swiet-ni bra-cia bo-ha-ters-kiej Mat-ki, po-
Bra-ves en-fans d'u-ne mè-re ché-ri-e vous

PIANO.

swię-ce-nie się wa-sze i od-wa-ga wska-zu-ią mi-Tej swo-bo-dy za-
a-vez fait des ef-forts va-leu-reux pour ar-ra-cher au joug vo-tre Pa-

swię-ce-nie się wa-sze i od-wa-ga wska-zu-ią mi-Tej swo-bo-dy za-
a-vez fait des ef-forts va-leu-reux pour ar-ra-cher au joug vo-tre Pa-

-dat-ki, któ-ra w na-ro-dach z u-czuciem się wzma-ga Tak iest ro-da ku
-tri-e, c'est ce que font les peu-ples gé-né-reux Oui Po-lo-nais telle

-dat-ki, któ-ra w na-ro-dach z u-czuciem się wzma-ga Tak iest ro-da ku
-tri-e, c'est ce que font les peu-ples gé-né-reux Oui Po-lo-nais telle

z Lit wy lub z Po-dols--ka, sTod-ko u-mie-rać w gTos niech ży-ie Pols--ka!
est notre en-tre-pri--se vaincre ou mou-rir voi-là no-tre de-vi--se!

z Lit wy lub z Po-dols--ka, sTod-ko u-mie-rać w gTos niech ży-ie Pols--ka!
est notre en-tre-pri--se vaincre ou mou-rir voi-là no-tre de-vi--se!

CIĄG

SPIEWU ŻAŁOBNEGO.

Prześwietni Bracia! bohaterskiej matki.
Poświęcenie się wasze i odwaga
Wskazuią miłej swobody zadatki,
Która w narodach z uczuciem się wzmaga.
Tak iest rodaku z Litwy lub z Podolska!
Słodko umierać w głos niech żyie Polska!

Mężny Sowiński za krajem wylany
Bronił go stale pod szańcamiWoli,
Gdzie gdy już cierpiąc niezliczone rany.
Poległ mąż Wielki z moskiewskiej niedoli.
Tak iest rodaku itd.

Na próżno moskal podchodził przez listy
Do Żymirskiego by go tym rodzajem
Skłonił do zdrady iako duch nieczysty,
Lecz że Polak! żył i umarł za krajem.
Tak iest rodaku itd.

SUITE

DU

CHANT ÉLÉGIAQUE.

Braves enfans d'une mère chérie,
Vous avez fait des efforts valeureux.
Pour arracher au joug votre patrie,
C'est ce que font les peuples généreux
Oui, Polonais, telle est notre entreprise :
Vaincre ou mourir, voilà notre devise !

De Sowinski le courage intrépide
Se déploya dans les murs de Wola;
En succombant sous le fer homicide
Pour son pays, son ame s'envola.
Oui, Polonais, etc.

Le Russe en vain par la supercherie
Veut ébranler de Zymirski l'ardeur;
Au grand, jamais d'une si noble vie
Il ne parvint à corrompre l'honneur.
Oui, Polonais, etc.

Mężni Kamiński! Kicki! w głos ojczyzny
Pod Ostrolęką bijąc się bez trwogi,
Życiem ich było ponieść śmierć lub blizny,
Aby kraj bronić i charakter drogi.
Tak iest rodaku itd.

Znany Bieliński z wielkich iego czynow,
Żyiąc za krajem doszedł owej chwały,
Że swą śmiercią lud i Warszawskich synow
Wzbudził do żalu iak też i kraj cały.
Tak iest rodaku itd.

Ośmdziesiątletni sędziwy Soroka
I obywatel będąc uwięzionym
W Wilnie przez wściekłość północnego smoka,
Iż z duszy Polak! został umęczonym.
Tak iest rodaku itd.

Mycielscy! wzorem odwagi i męztwa,
Śmiali nad Bugiem topić moc kozakow,
W polach Warszawskich u pośród zwycięztwa
Zhonorem uleć i z sławą rodakow.
Tak iest rodaku itd.

Ow barbarzyniec Hérod sprawca ięku
Niewinnych... przebóg! dla wielkiej ich sławy.
Toż Małachowski poległ z kosą w ręku,
Jako pochodnie dla ojczystej sprawy.
Tak iest rodaku itd.

Et Kaminski ! Kitski ! par leur audace
Intimidant les nombreux bataillons,
D'Ostrolinka te defendent la place
Du sang des tiens abreuvant nos sillons.
Oui, Polonais, etc.

Alors qu'enfin sonna l'heure dernière
De Bielinski connu par ses bienfaits,
Il fut pleuré de la patrie entière
Pour ses vertus et pour tous ses hauts faits.
Oui, Polonais, etc.

Quatre-vingts ans, voilà quel était l'âge
De Soroka, quand à tous ses forfaits
Le czar joignit la mort de ce vrai sage;
Son crime était d'être né Polonais !
Oui, Polonais, etc.

Et Mycielski, cet enfant de la gloire,
Qui, dans le Bug, engloutit l'ennemi,
Sous Varsovie, au sein de la victoire,
Meurt, emportant nos regrets avec lui.
Oui, Polonais, etc.

Cruel Hérode, auteur de tant de crimes,
La faulx en main, vois les Malachowski ;
Pour te punir, leurs efforts sont sublimes;
Leur mort te dit que tout t'abhorre ici.
Oui, Polonais, etc.

Mogą się źmieniać czasy i osnowa,
Lecz Szawle będą wspominać bez końca,
Wyrażaiąc się na zawsze w te słowa;
Tu poległ Narbut wolności obrońca.
Tak iest rodaku itd.

Wskazali takze Piwecki! Mielżyński!
Jaroma Major! wartość dostateczną,
Że odpieraiąc najazd barbarzyński,
Nie śmierć ponieśli, ale chwałę wieczną!
Tak iest rodaku itd.

Półkownik Karski mężny iak waleczny,
Pod Jganiją prosząc najezdnikow
Poniosł śmierć chwały i dał dowod wieczny,
Że żył dla kraju i swoich wspólnikow!
Tak iest rodaku itd.

Tak Łukasiński za wolnością kraju
Choć już w żelazach ciągle był wspólnikiem,
Cierpiąc kacerstwa wszelkiego rodzaju,
Dla sprawy Polskiej stał się męczennikiem.
Tak iest rodaku itd.

Nie maiąc w sercu iak kraj swój i Boga,
Kazimierz Plichta pod Grochowem śmiały,
Zbijał północnych najezdnikow w wroga,
I tam poniosł śmierć wiekopomnej chwały.
Tak iest rodaku itd.

Les temps, les lieux peuvent changer sans cesse;
Le Szawle au moins répétera toujours,
Narbut ici, par excès de tendresse,
A son pays sacrifia ses jours.
Oui, Polonais, etc.

En combattant aussi pour la patrie,
Tel Jaroma, Piwecki, Mielzynski,
Ont préféré sacrifier leur vie
Que reculer devant notre ennemi.
Oui, Polonais, etc.

Karski de même a prouvé son courage,
Sous l'Iganie, en battant l'ennemi,
Ce colonel meurt au sein du carnage :
Qui plus que lui du pays fut l'ami ?
Oui, Polonais, etc.

Lukasinzki zélé pour sa patrie,
Quoiqu'en prison, défend sa libérté;
Pour elle enfin il sut donner sa vie,
Et fut martyr de bonne volonté.
Oui, Polonais, etc.

Ardent pour Dieu comme pour sa patrie,
Tel sous Grochow fut Casimir Plichta;
Pour eux, vingt fois, il hasarda sa vie ;
Au champ d'honneur pour eux il succomba.
Oui, Polonais, etc.

Także Rzewuski nieodżałowany,
Już od młodości martwył się za krajem,
Gdy widział ciągle prawie bez odmiany
Łudzącą Polskę moskiewskim zwyczajem.
Tak iest rodaku itd.

Znany Zienkowicz z ubiegow i pracy,
Dla bytu Polski silnie się opierał,
Tak, że na zawsze wielbią cię rodacy,
Boś z wolą Boga za krajem umierał.
Tak iest rodaku itd.

Stał się dowodem jawnym w Duchowieństwie
Zacny Xiądz Loda, że pod Wilniem w Litwie
Za sprawę kraju wdzi kiem okrucieństwie
Z chwałą umierał na polowej bitwie.
Tak iest rodaku itd.

Tak iest, Kapłani za krajem i wiarą,
W każdym wypadku wspólnie się łączyli,
Nie już w myśli że padną ofiarą,
Lecz żeby Polskę z nieszczęścia dobyli.
Tak iest rodaku itd.

Nie w Augustowskim pod żałośnym cieniem
O Platerówno! leżysz za cne sprawy,
Lecz twych rodakow w sercach żeś ramieniem
Dla swego kraju i wiecznej mu sławy!
Tak iest rodaczko itd.

Dans Rzewuski l'amour de la patrie
Des jeunes ans troublait déjà la paix,
Quand il voyait au printemps de sa vie
Les ennemis l'inonder de forfaits,
Oui, Polonais, etc.

De Zienkowicz hélas ! la vie entière
Fut consacrée au bien de son pays;
En succombant sur la terre étrangère
Il pousse à Dieu pour lui ses derniers cris.
Oui, Polonais, etc.

Près de Vilna, ville de Lithuanie,
Vous faites bien du clergé tout l'éclat,
Alors, Loga, que pour notre patrie
Vous succombez au milieu d'un combat.
Oui, Polonais, etc.

Jusqu'au Clergé, qui, pour notre patrie
Toujours osa faire entendre sa voix,
Qui même encor sacrifîrait sa vie
S'il le pouvait, pour nous rendre à nos lois.
Oui, Polonais, etc.

Qu'offre Augustow à ton ombre plaintive,
Rien qu'une tombe, ô fille des Plater !
Ah ! dans nos cœurs bien plus que sur sa rive
Est ton tombeau si lugubre et si cher.
Oui, Polonais, etc.

Któż Białogłowy! was ocenić może?
Porwane z dziecmi w północne jaśkinie,
Nieznając więcej prócz ciebie o Boże!
Każda za krajem cierpi lub też ginie.
Tak iest rodaczko itd.

Ach Litwo! Litwo! ofiaro połnocy,
Krwi twej wylanie za słusznością sprawy,
Truć nieprzestanie najezdnikow z mocy,
Aż się uzyska wieniec twoiej sławy!
Tak iest rodaku itd.

Polacy! z Bogiem i miłością kraju!
Na nic się zda złość machinalnej dumy,
Przy was zaleta i nadgroda w raju,
Pewna Polska gdyż Bóg z nią i rozumy!
Tak iest rodaku itd.

Qui peut tracer, ILLUSTRES POLONAISES!
Tous vos travaux, vos peines, vos tourmens,
Et ces chagrins, et ces nombreux malaises,
Que vous offrez à Dieu comme un encens.
Oui, Polonais, etc.

De toi, que dire? oh! pauvre LITHUANIE;
De tes ENFANS le noble sang versé
Pour le soutien d'une même patrie,
T'assure au moins notre immortalité.
Oui, Polonais, etc.

Le doigt de Dieu, nos héros, la patrie,
Abaisseront tout ce stupide orgueil;
Soyez heureux, vous que le ciel convie
De la Pologne à voir finir le deuil!
Oui, Polonais, etc.

MOWA

Przy Grobie

JOZEFA ZIENKOWICZA.

SZANOWNI BRACIA!

Pismo święte upewnia nas w te słowa; szczęśliwi, którzy kończą dni życia w Imieniu prawa Chrystusowego!

Toż samo widziemy dzisiaj w rodaku naszym Zienkowiczu, który wypłaciwszy hołd wieczności nas tu zgromadził na ostateczne jego pożegnanie, mówiąc: « Rodacy! to nie iest pierwiastkowym dla was wypadkiem, że raczycie mnie towarzyszyć aż do grobowca spoczynku wiecznego; owszem iest to wizerunkiem owych dziesiątkow tysiącznych braci naszych, którzy mnie uprzedzili wypłacaiąc tenże hołd wieczności za sprawę kraju i religij!

Wielka w tém iest prawda, Szanowni Bracia! dla której współziomek nasz Zienkowicz iest obrazem.

Urodzony z Familij oddanej na usługę Boga i ojczyzny, niezplamił znaną wartość przodkow iego; owszem on pomnożył

DISCOUR

sur la Combe

DE

JOSEPH ZIENKOWICZ.

MESSIEURS !

L'Écriture nous dit : Heureux sont ceux qui meurent dans le Seigneur.

Nous le voyons aujourd'hui dans la personne de M. Zienkowicz, qui, après avoir payé sa dette à l'éternité, nous réunit en ce lieu pour nous faire un dernier adieu. «Compatriotes! nous dit-il, ce n'est pas la première fois que vous avez la bonté de m'accompagner jusqu'au tombeau, jusque sur ce champ du repos éternel. Vous ne faites que rappeler le souvenir de ces dix milliers de nos frères qui m'ont précédé en payant le même tribut pour la cause sacrée de notre patrie et la conservation de notre Religion divine. »

Oui, mes frères, notre cher Zienkowicz est ici l'objet d'une grande vérité.

Né d'une famille où n'a jamais cessé de fructifier l'amour de la patrie, ces rares qualités en lui n'ont point dégénéré.

ich sławę opieraiąc się ciągle najazdom chytrej północy, która od tylu lat kawałami pożera kraj nasz i ściga wiecznej zguby iego.

Lecz dzięki Najwyższemu! za świętością sprawy tylko Niebo się daie; a tyran i zabójca narodow prędzej lub później leg ni pod kirem nieszczęścia wiecznego.

W tejże myśli Wielki Polak w niniejszej wojnie się odznaczył, mówiąc: *Wojna nasza iest długą i kosztowną, lecz pomyślną do oswobodzenia ojczyzny!*

Tegoż się trzymał ziomék nasz Zienkowicz, iak i każdy z rodakow; niemogąc już zasłonić piersiami własnemi nieszczęście kraju szukał przytułku na obcej ziemi, na której go znalazłszy, lecz już zmęczony na siłach, trudami i żalem z upadku tymczasowego ojczyzny, niewytrzymał żyć docześnie; ale wysłużywszy koronę wiekopomnej sławy przeniosł się do wieczności.

O toż takim Niebo się otwiera; w ten sposob życia, bez wątpienia możemy się spodziewać bydź narzędziem do odzyskania wolności kraju naszego. Ach Polska! Polska! Ojczyzno nam drogie! za świętością twoiej sprawy, nieumieraią Polacy! lecz żyć będą na wieki!!!

Il a cimenté sa gloire de son sang qu'il a prodigué dans les combats contre le tyran du nord, qui, depuis tant d'années, engloutit pièce à pièce notre belle patrie dont il a juré la perte.

Grâce à Dieu! le ciel n'est promis qu'à ceux qui défendent une sainte cause; mais les tyrans, mais les ennemis des nations tôt ou tard paieront leurs crimes par des supplices éternels.

C'est dans ce sens qu'un Illustre Polonais s'écriait pendant l'insurrection : *Notre guerre est longue et meurtrière, mais elle est avantageuse à la patrie!*

Notre compatriote Zienkowicz a suivi les mêmes traces que ses devanciers; ne pouvant repousser les efforts de ces hordes barbares qui envahissaient son pays, il est allé chercher un asile sur une terre hospitalière : après l'y avoir trouvé, accablé par ses peines et les malheurs de sa patrie, il changea le sort de cette vie pour la couronne de gloire qu'il avait meritée, et il s'est transféré dans l'éternité.

Voilà ceux pour qui s'ouvre le ciel; c'est en vivant ainsi que nous pouvons compter sur les fruits de nos peines et sur la liberté de notre chère patrie. O Pologne! Pologne! chère patrie! Non, les Polonais ne meurent pas! Ils vivent éternellement pour la sainteté de ta cause!!!

Tak iest zyć z Bogiem dla kraju,
Nieomylna częstka w raju!!

Dieu protecteur et la patrie,
Font seuls le bonheur de la vie!

Maurin delt. *Lith. Clavis.*

L'ABBÉ THOMAS PRANIEWICZ.

MODLITWA. — PRIÈRE.

Allegretto.

CHANT.

Stworzy-cie - lu swia - - ta te - go
O toi grand Dieu dont la ba - lan - ce

Stworzy-cie - lu swia - - ta te - go
O toi grand Dieu dont la ba - lan - ce

ORGUE ou PIANO.

los na – ro – dowv w rę – ku twvo – im. Czuy więc
pè – se les peu – ples et les Rois que nos

los na – ro – dowv w rę – ku twvo – im. Czuy więc
pè – se les peu – ples et les Rois que nos

z sy – – o – nu gór – ne – go. Nad Pol – –
mal – heurs no – – – tre souf – fran – ce sur tes

z sy – – o – nu gór – ne – go. Nad Pol –
mal – heurs no – – – tre souf – fran – ce sur tes

ska, i lu – – – dem swo – im.
bon-tés aient quel – ques droits.

ska, i lu – – – dem swo – im.
bon-tés aient quel – ques droits.

CIĄG

Spiewu Religijnego.

Stworzycielu świata tego,
Los narodow w ręku twoim,
Czuj więc z Syonu górnego
Nad Polską i ludem swoim.

Dozwol też Wszechmocny Panie,
Byśmy walcząc przy twej woli
Nieźmienili nasze zdanie,
Wybijaiąc się z niewoli.

Wszak z tém dziełem bym wpadł w ręce,
Jestem wiernie przekonanym,
Że przy barbarzyńskiej męce
Wnet będę zamordowanym.

W takim razie będąc wziętym,
O Boże! za wolą twoią
Rzeknę ze Stefanem świętym,
« Panie! przyim duszę moią. » (1)

(1) *Z Aktow Apostolskich*. Roz. VII, wiersz LXVIII.

SUITE

du Chant Religieux.

O toi grand Dieu de la balance,
Pèse les peuples et les rois ;
Que nos malheurs, notre souffrance
Sur tes bontés aient quelques droits.

Permets, dans ta bonté suprême,
Que notre marche, ô doux Sauveur !
Sans changer soit toujours la même,
Afin d'éviter le malheur.

Je crois bien, auteur de ce livre,
D'avance connaître mon sort,
Et qu'au tyran si l'on me livre,
Il me fera donner la mort.

Mais insensible à cette peine,
A Dieu que l'univers bénit,
Je dirai comme Saint-Étienne :
« Seigneur, recevez mon esprit. » (1)

(1) *Actes des Apôtres*. Chap. VII, verset LXVIII.

Błogosław nasze zamiary,
Byśmy na zawsze pełnili
Regułę prawdziwej wiary
I w niej sławą się okryli.

Wolność w krajach południowych
Prawie Niebem się opiera,
Że Polak strzymał, gotowych
Dla ich zguby, łzy obciera.

Boże! wzmagaj Naczelnikow
I Polskiej wolności Zbawcow,
By za śladem Wojownikow
Ucieszyli iej wyznawcow.

Tak Ziomku nieustraszony!
Oficerowie! Żołnierze!
I Duchowni z waszej strony,
W chwalebnej dążycie mierze!

Z was tu owczarnia złożona
Jest słońcem w obliczu świata,
Za którem lsknie się obrona,
Najezdnikom zaś utrata.

Daigne bénir notre entreprise,
Du Polonais guide les pas,
Qu'il soit vaillant, que sa devise
Soit la victoire ou le trépas.

Quand de la liberté l'empire
Dans le midi s'élève aux cieux,
Faut-il qu'en Pologne elle expire,
Elle, à qui l'on doit d'être heureux!

De la cohorte Polonaise,
Seigneur! soutiens le commandant;
A la Pologne qu'il te plaise
Montrer qu'en tout il la défend.

Au pays, par votre vaillance,
Généraux, officiers, soldats,
Et vous qui prêchez l'abstinence,
Prêtres, songez dans les combats.

Vous qui formez cette cohorte,
Dont nous attendons tout, amis!
Fasse le ciel qu'il vous reporte
Bientôt co ntre nos ennemis.

Wy iesteście Polski sławą,
Gwiazdą magow, śladem szczęścia,
I najwłaściwszą wyprawą
Do wybicia się z nieszczęścia.

Tak moi Bracia! kraj cały
Jak za Gwiazdą magow, z wami,
Powróci do swoiej chwały
I okryie się laurami.

Daj Boże nam żyć w iedności,
Oświecaj tych którzy rządzą
Promieniami twej mądrości,
Rządzonych zaś stałą żądzą

Wskrześ w hufcach naszych odwagę,
Ztwierdzaj ią w sercach rodakow,
Iżby pełniąc twą powagę
Zbawili Imie Polakow.

Boże niepoięty w dziejach!
Byśmy walcząc w ślad słuszności
Nieustali bydź w nadziejach
Widzieć Polskę w swej wolności.

O vous! l'orgueil de la patrie,
Vous, ses glorieux défenseurs,
Ah! n'épargnez pas votre vie
Pour mettre un terme à ses malheurs.

Comme par l'étoile des mages,
Compatriotes! le pays
Sera par vous, vaillans et sages,
Délivré de ses ennemis.

Du feu divin de ta sagesse
Embrase-nous, tiens-nous unis;
Dans le bonheur ou la détresse
Que chefs et soldats soient amis!

Donne le courage à l'armée,
Et soutiens de ton bras puissant
Le fils et la veuve éplorée
Du guerrier mort en combattant.

Conduis nos soldats à la gloire,
Ne les abandonne jamais,
Donne à ton peuple la victoire,
Grand Dieu! soutiens les Polonais.

Przybądź z Nieba moc żądana
Przez zasługi syna twego,
Jezusa Chrystusa Pana,
I Zbawiciela naszego!

C'est au nom du Sauveur du monde
Que nous t'invoquons à genoux,
Ecarte l'orage qui gronde,
Et que Jésus soit avec nous!

LISTA

WSPOMNJONYCH IMION W TEJ KSIĘDZE

POD LITERĄ ALFABETYCZNĄ.

	Karty strona.	Strefa.
Arka noego. — Piast w wieku 9m nastał pierwszym królem Polskim.	8	1
Artyści Polscy.—Polska iest sławną przez Piastow od 840go roku, przez Jagiellonów zaś od wieku 14go.	80	4
Barzykowski *Stanisław* Poseł. — Sienicki iest znanym za Zygmuntem Pierwszym królem Polskim w wieku 16m	62	1
Bazylianie w Owruczu. — Biskup Leziński za Janem kazimierzem królem Polskim w wieku 17tym.	54	2
Belwederczycy w liczbie Ośmnastu. — Lisowscy za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 16m i 17tym.	48	2
Bem *Jósef* artylerji Jenerał. — Jan Kazimierz był królem Polskim w wieku 17tym.	20	3
Berkowicz Dowódca Izraelitow w Warszawie. — Krzysztof Radziwiłł za królem Batorym w wieku 16tym.	40	4
Białogłowy Polskie.	126	1
Bieliński *Piotr* Senator.	120	2
Biernacki *Aloyzy Prosper* Minister.—Dorohostayski za Batorym królem Polskim w wieku 16m.	62	2
Brochocki Półkownik. — Prezes Staszyc zwiedził karpaty i dał nam poznać płody tej ziemi na któréj życie wzielismy to się stało pod koniec 18go a w początku 19go wieku.	28	3
Brzezański *Augustyn* Półkownik. — Dobek Puchała za królem Władysławem Jagiełłem w wieku 15tym.	30	2
Chaupin sławny Muzykus. — Linde literat Polski w wieku 18m i 19m.	76	4

TABLE

PAR ORDRE ALPHABÉTIQUE,

DANS LAQUELLE ON A INDIQUÉ, ENTRE PARENTHÈSES, LA VRAIE PRONONCIATION DES NOMS POLONAIS.

	Pages.	Couplet.
ARCHE DE DIEU. PIAST, premier roi de Pologne, au neuvième siècle.	9	1
ARTISTES polonais. C'est sous les PIAST et les JAGELLON (Yaguellonn) que la Pologne jouit de la plus grande célébrité.	81	4
BARZYKOWSKI (Bargikowski), *Stanislas*, Nonce. — SIENICKI (Siènitski) se distingua sous Sigismond 1er au seizième siècle.	63	1
BAZILIENS d'Owrucz (d'Ovroutche).—L'Évêque LEZINSKI sous JEAN CASIMIR, au dix-septième siècle.	55	2
BELVÉDÉRIENS, au nombre de dix-huit. — Lisoviens sous Sigismond III; seizième et dix-septième siècles.	49	2
BEM, *Joseph*, général d'artillerie.— JEAN CASIMIR, roi de Pologne au dix-septième siècle.	21	3
BERKOWICZ (Berkowitche) commandant les Israélites à Varsovie. CHRISTOPHE RADZJWILLE, sous Battori, au seizième siècle.	41	4
BIELINSKI, *Pierre*, sénateur.	121	2
BIERNACKI (Biérnatski), *Aloyse Prosper*, Ministre. — DOROHOSTAYSKI, sous Battori au seizième siècle.	63	2
BRECHOCKI (Brecotski), colonel. — Le président STASZYC (Stachits) fit un voyage aux monts Crapacs et en rapporta des lumières qui furent très utiles au pays, au dix-huitième et dix-neuvième siècles.	29	3
BRZEZANSKI (Brgezanski), *August*, colonel. — DOBEK PUCHALA (Poucala), sous Ladislas Jagellon (Yaguellonn), au quinzième siècle.	31	2
CHAUPIN, célèbre musicien.—LINDÉ, littérateur polonais; dix-huitième et dix-neuvième siècles.	77	4

	Karty strona.	Strefa.
Chłapowski *Dezyderiusz* Jenerał. — Wejer sławny wodz za królem Batorym w wieku 16tym.	18	1
Chłopicki Dyktator. — Bolesław Chrobry król polski żył w początkach wieku 11go.	12	2
Chodzko *Leonard*.—Sarnicki za królem Kazimierzem Jagiellończykiem w wieku 15tym.	80	3
Chrzanowski Jenerał.—Samuel Chrzanowski za królem Janem Trzecim w wieku 17tym.	22	3
Czartoryski *Xiążę Adam*. — Nie bez przyczyny Ja się wyrażam, że Xiążę Czartoryski, Adam Pierwszy; gdyż historije niedają Epochy podobnej, któraby nam kreśliła tyle gorliwości i zapału w jakimkolwiek narodzie za krajem i religiją; iak za naczelnictwem tego Męża ! Europa cała iest świadkiem, że garstka Polakow przez dziewięć Miesięcy zbijała nie już Rusów, lecz chmurę północną z dzikiego barbarzyństwa złożoną. Na reszcie gdy położenie Europy przyczyniła odwłokę ostatecznej chwały i zwycięztwa, Polacy nie już do nóg Héroda dzikiego padli, lecz opuszczaiąc kraj własny, maiątki, i Familije do obcej ziemi tysiącami się unaszali, iżby tam wskazali swiętość sprawy Polskiej i ją złożyli przed Trybunałem Europy. Taka iest wartość Adama Pierwszego i wszystkich Bohatyrow Polskich za Jego Naczelnictwem ! Polacy ! nie moie piśmo, lecz nieśmiertelność czynow waszych wybrała Adama Pierwszego bydź godnym Imienia tego i narodu !	82	2
Czartoryska *Xiężna Anna* — Jadwiga królowa Polska w wieku 14m.	56	1
Dembiński *Henryk* Jenerał.— Zygmunt August król Polski w wieku 16m.	14	
Dwernicki *Józef*, Jenerał. — Zygmunt Pierwszy król Polski żył przy końcu 15go i w początkach 16go wieku.	16	1
Dworzaczek *Ferdinand* Doktor.—Jerzy Lubomirski iest znanym za królem Janem Kazimierzem w wieku 17tym.	74	4
Dworzecki *Longin*. — Zabrzeziński iest znanym za królem Alexandrem w wieku 15tym.	46	4

BIBLIOTEKA XX. CZARTORYSKICH

	Page.	Couplet.
CHLAPOWSKI (Clapowski), *Désiré*, général.—WEJER (Veyer), célèbre guerrier sous le règne de Battori, au seizième siècle.	19	1
CHLOPICKI (Clopitski) dictateur.—BOLESLAS surnommé CHROBRY (Crobri), vaillant, roi de Pologne, au quinzième siècle.	13	2
CHODZKO (Cotsko), *Léonard*.—SARNICKI, (Sarnitski) sous Casimir Jagellonczyk (Yaguellonntchyk), roi de Pologne, au quinzième siècle.	81	3
CHRZANOWSKI (Crchanowski), général.—SAMUEL CHRZANOWSKI, sous le règne de Sobieski, au dix-septième siècle.	23	3
CZARTORYSKI (Tchartoryski), Adam premier. — Ce n'est pas sans raison que je nomme le PRINCE CZARTORYSKI Adam Ier; l'histoire ne nous laisse voir à aucune époque autant d'ardeur et de patriotisme dans telle nation que ce soit, pour le pays et la religion, que la Pologne en déploya sous ce vrai héros! L'Europe entière vit une poignée de Polonais repousser, pendant neuf mois, les hordes nombreuses des barbares du nord, comme un vent léger chasse devant lui un nuage de poussière. Alors qu'enfin la politique de l'Europe vint entraver leur noble vue et suspendre leur glorieuse victoire, les Polonais, dédaignant d'humilier leurs fronts ceints de lauriers, devant leur cruel Hérode le czar de Russie, abandonnèrent leur patrie, leurs biens, leurs familles, et se retirèrent par milliers dans les pays étrangers pour y attendre l'heureux moment d'exposer de rechef leur vie pour la sainte cause de leur patrie, qu'ils soumettent au tribunal de l'Europe entière. Telle est la valeur d'ADAM PREMIER et des autres enfans de la Pologne sous sa présidence; que ce n'est ni moi, ni mes écrits qui le peuvent décorer de ce titre, mais bien les Polonais eux-mêmes, qui, par leurs hauts faits et leur héroïsme, ont immortalisé la nation entière et la glorieuse époque de la présidence d'ADAM PREMIER, au dix-neuvième siècle.	83	2
CZARTORYSKA, *la princesse Anne*. — HÉDVIGE, reine de Pologne, quatorzième siècle.	57	1
DEMBINSKI, *Henri*, général. — AUGUST SIGISMOND, roi de Pologne, seixième siècle.	15	4
	15	1
DWERNICKI (Dwernitski), *Joseph*, général. — SIGISMOND Ier, roi de Pologne, aux quinzième et seizième siècles.	17	1
DWORZACZEK (Dworjatchek), *Ferdinand*, docteur. — GEORGE LUBOMIRSKI, sous Casimir, au dix-septième siècle.	75	4
DWORZECKI (Dworjetski), *Longin*.—ZABRZEZINSKI (Zabrjezinski), sous le règne d'Alexandre, au quinzième siècle.	47	4

	Karty strona.	Strefa.
Dyneburczycy w liczbie ośmnastu. — Lisowscy sławni z męztwą za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 17m.	48	3
Działyński *Tytus* Hrabie.—Kamieniecki za królem Zygmuntem Pierwszym przy końcu 15go i w początkach 16go wieku.	46	1
Giedroić *Xiążę Jósef* Biskup Żmujdzki. — Biskup Olszowski własnym kosztem sprowadził ciało Jana Kazimierza z Francij i pogrzebł w krakowie w wieku 17m.	5o	2
Giedroić *Xiążę Jósef*. — Farensbach z męztwa znany za królem Stefanem Batorym w wieku 16m.	26	4
Gronostański *Gérard*. —Przemysław Założyciel Przemyśla w Galicij w wieku 7tym.	8o	2
Grothuz *Eustachy* Podpółkownik. — Lew Sapieha za królem Zygmuntem Trzecim w wiekn 16m i 17m.	34	2
Grużewski *Juliusz*. — Mikołaj Firlej za królem Henrykiem Walezyuszem w wieku 16tym.	32	3
Herubowicz *Konstanty*. — Białozor za królem Zygmuntem Trzecim przy końcu 16go a wpoczątkach 17go wieku.	34	3
Hofmanowa *Klemantyna* z domu Tańska. — Ryxa Matka Mnicha Kazimierza króla Polskiego w wiekn 11m.	56	2
Hube *Michał* Referendarz, następnie Ewa się przytacza, była to dama Paryzka która chciała go wyposażyć w ręce moskiewskie. — Nowodworski za Zygmuntem Trzecim na końcu 16go a w początkach 17go wieku,	66	3.4
Jaroma major.	122	2
Jasieński *Ludwik* Xiądz. — Przeor Kordecki za Janem Kazimierzem królem Polskim w wieku 17m.	52	2
Kalinowski *Jarosław*. —Kalinowski Hetman polny za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	42	3
Kalinowski *Piotr Chryzolog* Xiądz.— Biskup Załuski za Augustem Trzecim w wieku 18m.	52	4
Kamiński Jenerał.	120	1
Kapłani Polscy.	124	4
Karski Półkownik.	122	3
Kaszyc *Jòsef* Poseł. — Kazimierz sprawiedliwy król Polski w wieku 12m.	64	4
Kicki Jenerał.	120	1
Kiejdańscy uczniowie, — Bernardyn z Zakonu Świętego Franciszka xiądz, był ich professorem.	48	4
Kłągiewicz Biskup Wileński. — Biskup Załuski za królem Augustem Trzecim w wieku 18m.	5o	3

	Page.	Couplet
Dynéburg, *les héros de*, au nombre de dix-huit.—Lisoviens, sous Sigismond III, seizième et dix-septième siècles.	49	3
Dzialynski *Titus*, Comte. — Kamieniecki (Kamiéniétski), sous Sigismond Premier, quinzième et seizième siècles.	47	1
Giedroic (Guiédroïtse), *Joseph*, Prince et Evêque de Samogitie. — L'Évêque Olszowski fit à ses frais venir de France le corps de Jean Casimir pour l'inhumer à Cracovie, dix-septième siècle.	51	2
Giedroic (Guiédroïtse), *Joseph*, Prince. — Farensbach, sous Battori, roi de Pologne, au seizième siècle.	27	4
Gronostanski, *Gérard*.—Przemyslaw (Prchémyslave), fondateur de Przemysla en Galicie, au septième siècle.	81	2
Grothuz *Eustache*, lieutenant-colonel.— Léon Sapiéha, sous le règne de Sigismond III, dix-septième siècle.	35	2
Gruzewski (Grougewski), *Jules*. — Nicolas Firléj, sous Henri de Valois, roi de Pologne, au seizième siècle.	33	3
Herubowicz (Héroubowitche), Constantin.—Bialozor, sous Sigismond III, seizième et dix-septième siècles.	35	3
Hofman, *Clémentine*, née Tanska.—Ryxa, reine de Pologne, onzième siècle.	57	2
Hubé, *Michel*, Référendaire. — Nowodworski sous Sigismond III, aux seizième et dix-septième siècles.	67	3 4
Habitans de la Pologne. — Après Piast, les Jagellon (Yaguiellonn) sont de la deuxième dynastie des Rois de Pologne, du quatorzième siècle.	83	1
Jaroma (Yaroma) Major.	123	2
Jasienski (Yasiénski), *Louis*, abbé.—Kordecki (Kordetski), Prieur sous le règne de Jean Casimir.	53	2
Kalinowski, *Pierre Chrisologue*, abbé. —L'Evêque Zaluski, sous le règne d'August III, au dix-huitième siècle.	53	4
Kalinowski, *Jaroslas*. — Le duc de Kalinowski, sous le règne de Jean Casimir, au dix-septième siècle.	43	3
Kaminski, général.	121	1
Karski, colonel.	123	3
Kaszyc (Cachites), *Joseph*, nonce.—Casimir-le-Juste, roi de Pologne, au douzième siècle.	65	4
Kicki (Kitski), général.	121	1
Kiéjdany, *étudians de*. — Bernardin, leur professeur, était abbé de l'ordre de Saint-François.	49	4

	Karty strona.	Strefa
Kniazewicz *Karol* Jenerał, — Alexander król Polski w wieku 16m.	8	3
Kołysko Jenerał odznaczał się na podoli. Ostafi za królem Zygmuntem Pierwszym w wieku 15m i 16m.	24	2
Kołysko *Adam*. — Adam Sieniawski za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 16m i 17m.	72	2
Korabiewicz *Józef*, — Paweł Sapieha za królem Janem Kamierzem w wieku 17m.	46	3
Krassinski *Izydor* Jenerał. —Władysław Herman król Polski w wieku 11m i 12m	12	1
Krukowiecki Jenerał. — Henryk Walezyusz król Polski w wieku 16m.	18	3
Kunat *Stanisław*.—Zygmunt Xiążę Głogowski wielce był lubionym w narodzie.	80	1
Kwiatkowski *Dominik* Półkownik.—Xiążę Giedymin za królem Łokietkiem w wieku 13m i 14m.	30	3
Ledóchowski Jenerał . — Władysław Czwarty król Polski w wieku 17m.	16	4
Ledóchowski *Jan* Poseł. — August III. król polski w wieku 18m.	64	2
Lelewel *Joachim*. — Poseł Skarbek za królem Bolesławem krzywousty zwanym w wieku 12m.	68	2
Litwa ofiara pólnocy.	126	2
Loga Xiądz.	124	3
Lubecki. Xiążę — Konstanty Xiążę Ostrogski za królem Zygmuntem Pierwszym przy końcu 15go a w początkach 16go wieku.	64	1
Lubelskie Dyakony w liczbie dwónastu.—Biskup Karpowicz znany prawie znaszej pamięci.	54	3
Łagowski Półkownik. — Historycznie się donasza że Lec był pierwszym wodzem czyli królem naszym o koło roku 550.	30	4
Łaski *Alexander*. — Kanclerz Łaski za królem Alexandrem w wieku 15m.	78	2
Łubieński *Tomasz* Jenerał. — Sobieski król Polski w wieku 17m.	18	4
Łukasiński Waleryan.	122	4
Machnikowski Xiądz. — Biskup Naruszewicz znany prawie z naszej pamięci żył przy końcu wieku 18go	52	1
Makowski *Alexander*.—Wojciech Malski za królem Władysławem Jagiełłem w wieku 15m.	46	2

	Page.	Couplet.
Klągiewicz (Clonguiéwitche), Évêque de Vilna. — Załuski, sous le règne d'Auguste III, au dix-huitième siècle.	51	3
Kniazewicz (Kniazéwitche), *Charles*, général. — Alexandre, roi de Pologne, au seizième siècle.	9	3
Kolysko, général, en Podolie. — Ostafi, sous Sigismond Premier, roi de Pologne, quinzième et seizième siècle.	25	2
Kolysko, *Adam*. — Siéniawski, sous Sigismond III, au seizième et dix-septième siècle.	73	2
Korabiewicz (Corabiéwitche) *Joseph*.—Paul Sapiéha, sous Jean Casimir, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	47	3
Krassinski, *Isidor*, général. — Ladislas Hernann, roi de Pologne, onzième et douzième siècles.	13	1
Krukowiecki (Croukowiétski), général. — Henri de Valois, roi de Pologne, au seizième siècle.	19	3
Kunat *Stanislas*. — Sigismond, prince de Glogow, fut chéri de la nation.	81	1
Kwiatkowski, *Dominique*, colonel. — Prince Guiédiminn, sous le règne de Ladislas Lokiétek, treizième et quatorzième siècles.	31	3
Ledochowski, général. — Ladislas IV, rói de Pologne, dix-septième siècle.	17	4
Ledochowski, *Jean*, nonce.—August III, roi de Pologne, dix-huitième siècle.	65	2
Lelewel, *Joachim*. — Skarbek, sous Boleslas, surnommé Krzywousty (Krchiwauousty), au douzième siècle.	69	2
Lithuanie, victime du nord.	127	2
Loga, prêtre.	125	3
Lubecki (Loubetski), Prince. — Le prince Constantin Ostrogski, sous Sigismond Premier, aux quinzième et seizième siècles.	65	1
Lublin, *diacres de*, au nombre de douze. — L'Evêque Karpowicz (Carpowitche), connu presque de nos jours.	55	3
Lagowski, colonel. — On prouve historiquement que Lec a été le premier général en Pologne, vers l'an 550.	31	4
Laski, *Alexandre*. — Le chancelier Laski sous Alexandre, quinzième siècle.	79	2
Lubienski, *Thomas*, général. — Jean III, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	19	4
Lukasinski, *Valérien*.	123	4
Machnikowski, abbé.—Naruszewicz (Narouchéwitche), célébre évêque de Pologne, au dix-huitième siècle.	53	1

	Karty strona.	Strefa.
Małachowski *Kazimierz* Jenerał. — Stefan Batory król Polski w wieku 16m.	10	1
Małachowski *Gustaw* Minister. — Xiążę Bruńswicki za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 16m i 17m.	62	4
Małachowski *Juliusz*.	120	5
Matuszewicz *Wincenty*. — Urowiecki za królem Batorym znany z męztwa w wiéku 16m.	36	3
Mickiewicz *Adam* Poeta. — August drugi król Polski rodem saxonczyk wwieku 18m.	70	2
Mielżyński kapitan.	122	2
Mirski Xiążę. — Legnicki się odznaczał na wojnie przeciwko Prusakom w wieku 13m.	26	2
Morawski *Teofil* Członek rządu narodowego. — Zawisza Czarny za królem Władysławem Jagcłłem w wieku 15m.	60	4
Morawski *Teodor* Poseł. — Hetman Chodkiewicz za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 17 tym.	66	2
Mycielski *Michał* Jenerał. — Michał Korybut król Polski w wieku 17m.	20	4
Mycielski *Ludwik*.	120	4
Narbut Major.	122	1
Niemcewicz *Julian* Ursyn. — Mikołaj Kopernik za królem Zygmuntem Pierwszym w 15m i 16m wieku.	60	1
Niemojowski *Bonawentury* Prezes narodowy. — Stanisław Leszczyński król Polski w wieku 18m.	60	2
Niemojowski *Wincenty* Poseł. — Jerzy Lubomirski za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	64	3
Nowosielskj *Felix*. — Boratyński za królem Zygmuntem pierwszym przy końcu 15° a w początkach 16° wieku.	48	1
Obuchowicz Półkownik. — Suchodolski za Kazimierzem Jagiellończykiem królem Polskimw wieku 15m.	32	1
Oficerowie Polscy. — Piasty Jagiellony są zasadą kraju Polskiego.	50	1
Obywatele Polscy. — Po Piastach Jagiéllony są drugiem pokoleniem królow Polskich.	82	1
Ogiński Xiążę *Gabriel*. — Kazanowski za Janem Kazimierzem królem Polskim w wieku 17m.	26	1
Ogińska *Xiężna* Platerówna z domu.—Marya Ludwika królowa Polska z domuXiążąt Francuzkich w wieku 17m.	56	4
Oleszczyńscy *Bracia* Antoni, Władysław, itd. — Sniadeccy Rektory Akademiow w Polsce.	74	2

	Page.	Couplet.
MAKOWSKI, *Alexandre*. — VAUBOURG MALSKI, sous le règne de Ladislas Jagellon (Yaguellonn), au quinzième siècle.	47	2
MALACHOWSKI, *Casimir*, général. — ETIENNE BATTORI, roi de Pologne, au seizième siècle.	11	1
MALACHOWSKI, *Gustave*, ministre.—Le prince de BRUNSWICK, sous Sigismond III, aux seizième et dix-septième siècles.	63	4
MALACHOWSKI, *Jules* (Małakowski).	121	5
MATUSZEWICZ (Matouchéwitche), *Vincent*.— UROWIECKI (Ourowiétski), sous le règne de Battori, au seizième siècle.	37	3
MICKIEWICZ (Mitskiéwitche), *Adam*, poète. — AUGUSTE II de Saxe, roi de Pologne, au dix-huitième siècle.	71	2
MIELZYNSKI (Miélginski), capitaine.	123	2
MIRSKI, prince. — LEGNICKI (Légnitski), se distingua dans la guerre contre les Prussiens, au treizième siècle.	27	2
MORAWSKI, *Théophile*, membre du gouvernement national ZAWISZA (Zawicha), LE NOIR, sous Ladislas Jagellon.	61	4
MORAWSKI, *Théodor*, nonce. — CHARLES CHODKIEWICZ (Cotkiéwitche), sous le règne de Sigismond III.	67	2
MYCIELSKI (Mytsiélski), *Michel*, général. — MICHEL KORYBUT (Koryboute), roi de Pologne, au dix-septième siècle.	21	4
MYCIELSKI (Mytsiélski), *Louis*.	121	4
NARBUT (Narboute), major.	123	1
NIEMCEWICZ (Niemtzewitche), *Jules Ursin*.—NICOLAS KOPERNIK, sous Sigismond Premier, quinzième siècle.	61	1
NIEMOJOWSKI, *Bonaventure*, président national. — LESZCZYNSKI (Léchetchinski), roi de Pologne, au dix-huitième siècle.	61	2
NIEMOJOWSKI, *Vincent*, nonce. — GEORGE LUBOMIRSKI, sous Jean Casimir, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	65	3
NOWOSIELSKI, *Félix*. —BORATYNSKI, sous Sigismond Premier.	49	1
OBUCHOWICZ (Obukowitche), colonel. — SUCHODOLSKI (Soukodolski), sous Casimir Yaguiéllontchyk, au quinzième siècle.	33	
OFFICIERS et soldats Polonais.— Des PIAST, des JAGELLON (Yaguiellonn), deux célèbres dynasties en Pologne.	51	1
OGINSKI (Oguinski), *le prince Gabriel*. — KAZANOWSKI, sous Jean Casimir, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	27	1
OGINSKA, *la princesse*.—MARIE-LOUISE, reine de Pologne, née à la cour de France, au dix-septième siècle.	57	4

	Karty strona	Strefa.
Olizar *Narcyz* Poseł. — Tomasz Dombrowa, za królem Zygmuntem Trzecim przy końcu 16go wieku.	72	3
Ordon kapitan. — Mikołaj Wierzynek za królem Kazimierzem Wielkim w wieku 14m.	42	4
Ostrowski *Antoni* Jenerał Wojewoda. — Leszek Biały król Polski w wieku 13m.	16	2
Ostrowski Władysław *Tomasz* Marszałek Izby Posłow. — Zaremba za królem Zygmuntem Pierwszym w wieku 16m.	60	3
Pac *Ludwik Michał* Jenerał Senator. Kazimierz Wielki król Polski w wieku 14m.	10	2 3 4
Pietkiewicz *Waleryan* Poseł. Sławny Mroczka za królem Stefanem Batorym w wieku 16m.	68	3
Pietrulewicz Xiądz. — Fryderyk Biskup za królem Alexandrem na końcu 15go a w początkach 16go wieku.	54	1
Piętka Półkownik Artylerij. — Marcin Kącki za królem Janem Trzecim w wieku 17m.	28	1
Piwecki Półkownik.	122	2
Plater *Ludwik* Senator. — Jan Albrych król Polski w wieku 16m.	62	3
Plater *Cezary* Poseł. — Królewiec Kazimierz za Jagiellończykiem królem Polskim w wieku 15m.	72	4
Plater *Władysław*. — Stefan Czarnecki za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	78	1
Platerówna *Emilija*.	124	5
Plichta *Andrzej*. — Wojewoda Gorka za królem Batorym.	76	1
Plichta *Kazimierz*.	122	5
Podczaszyński *Michał*. — Kopczyński sławny Grammatyk Polski za iego pracą usłużył kraj w wieku 18m.	78	4
Polacy wszędzie Polacy.	126	3
Polki w ogólności. — Jagiellońki się rozumieią od czasu wygasłego Pokolenia Piastow czyli od wieku 14go.	58	4
Poniatowski *Józef*. — Xiąże Józef Poniatowski sławny Bohatyr Polski stał się znanym w wieku 19m.	38	2
Potocki *Bernard*. — Jan Potocki za królem Zygmuntem Trzecim przy końcu 16go a w początkach 17go wieku.	32	2
Potocki *Włodzimierz*. — Stefan Potocki za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	38	4
Potocki *Leon* Podpółkownik. — Mikołaj Potocki za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	40	1

	Page.	Couplet.
Oleszczynski (Oléchetchinski), *Antoine*, Ladislas, etc., frères. — Les Sniadecki (Sniadetski), recteurs des Académies de Pologne.	75	2
Olizar, *Narcise*, nonce. — Thomas Dombrowa, sous Sigismond III, aux seizième et dix-septième siècles.	73	3
Ordon, capitaine. —Nicolas Wierzynek (Viérginéke), sous Casimir-le-Grand, roi de Pologne, au quatorzième siècle.	43	4
Ostrowski, *Antoine*, général Woyewode.—Leszek (Léchéke) Le-Blanc, roi de Pologne, au douzième siècle.	17	2
Ostrowski, *Ladislas Thomas*, maréchal à la chambre des Nonces. — Zaremba, sous le règne de Sigismond Premier, seizième siècle.	61	3
Pac (Patse) *Louis-Michel*, général sénateur, Casimir-le-Grand, roi de Pologne, au quatorzième siècle.	10	2.3.4
Pietkiewicz (Piétkiéwitche) *Valérien*, nonce. — Mroczka (Mrotcheka), célèbre du temps de Battori.	69	3
Pietrulewicz (Piétrouléwitche), abbé. — L'évêque Frédéric, sous le règne d'Alexandre, au quinzième siècle.	55	1
Piętka (Piénteka), colonel d'artillerie.—Martin Kącki (Contski), sous Sobieski, roi de Pologne.	29	1
Piwecki (Piwetski), colonel.	123	2
Plater, *Louis*, sénateur. —Jean Albricht, roi de Pologne, au quinzième siècle.	63	3
Plater, *César*, nonce.—St. Casimir, fils du roi Jagellontchik, quinzième siècle.	73	4
Plater, *Ladislas*.— Etienne Czarnecki (Tcharnetski), sous Jean Casimir, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	79	1
Plater, *Emilie*.	125	5
Plichta, *André*. — Woyéwode Gorka, sous Battori.	77	1
Plichta, *Casimir*.	123	5
Podczaszynski (Podtchachinski), *Michel*.— Kopczynski (Koptchinski), célèbre grammairien polonais, au dix-huitième siècle.	79	4
Polonais, partout Polonais.	127	3
Polonaises, *les illustres*.	127	1
Polonaises en général. — Hedwige, reine de Pologne, quinzième siècle.	59	4
Poniatowski, *Joseph*. — Prince Joseph Poniatowski, héros Polonais du dix-neuvième siècle.	39	2
Potocki, *Wladimir*. — Etienne Potocki, sous le règne de Jean Casimir au dix-septième, siècle.	39	4

	Karty strona.	Strefa.
Potocka *Klaudyna* Działyńska z domu. — Helena królowa Polska Matka Leszka Białego w wieku 12m.	56	3
Prozor *Maurycy*. — Saryusz sławny za królem Łokietkiem przy końcu 13go a w początkach 14go wieku.	36	2
Przeciszewski *Antoni*.— Konasewicz za królem Zygmuntem Trzecim przy końcu 16go a w początkach 17go wieku.	40	3
Przecławski *Leon*. — Jan Świerczowski za Stefanem Batorym królem Polskim w wieku 16m.	32	4
Przezdziecki *Karol* Półkownik. — Olesnicki za Władysławem Jagiełłem w wieku 14m i 15m.	44	1
Puszet major. — Serna sławny Rotmistrz za Batorym.	42	1
Radziszewski Półkownik. — Bielski sławny Historyk Polski w przeciągu wieku 16go.	28	2
Radziwiłł *Michał* Xiążę Wodz naczelny. — Kazimierz Mnich krol Polski w wieku 11m.	8	2
Raszanowiczówna *Marya*. — Gryzelda Synowica króla Batoregoposzła za mąż za Janem Zawoyskim.	58	3
Rohland Jenerał.—Iłowski za Zygmuntem Pierwszym w 15m i 16m wieku.	24	4
Rolnicy Polscy.— Piasty, Jagiellony są twierdzą królestwa Polskiego.	82	1
Romanowski *Trankwilljan* Xiądz.	68	1
Rożycki *Samuel* Jenerał. — Stanisław Poniatowski król Polski w wieku 18m.	24	1
Rożycki *Karol* Półkownik. — Witold za Władysławem Jagiełłem królem Polskim	28	4
Rybiński *Mateusz* Wodz naczelny.—Kazimierz Jagiellończyk Król Polski w wieku 15m.	14	2.3
Rypiński *Alexander*. —Lisowski za królem Zygmuntem 3m.	44	2
Rzewuski zduszy Polak kończył życie pod mieczem tyrana.	124	1
Sanguszko *Xiążę*.—Roman Sanguszko za Panowaniem króla Batorego w wieku 16m.	68	4
Sapieha *Leon* Xiężę. —Jan Sapieha za Zygmuntem Trzecim	26	3
Sierawski *Juljan* Jenerał. — Władysław Warneńczyk król Polski rządził krajem w wieku 15m.	16	3
Skorzyński *Szymon* Xiądz.— Biskup kujawski Floryan Xiążę Czartoryski za Janem Kazimierzem w wieku 17m.	52	3
Skrzynecki Jeneralisim. — Władysław Jagiełło król Polski z chwałą się odznaczał w wieku 14m i 15m.	12	3.4

	Page.	Couplet.
Potocki (Pototski), *Bernard*. — Jean Potocki, sous le règne de Sigismond III, aux seizième et dix-septième siècles.	33	2
Potocki, *Léon*, lieutenant-colonel. — Nicolas Potocki (Pototski), sous Jean Casimir, dix-septième siècle.	41	1
Potocka, *Claudine*, née Dzialynska. — Hélène, mère de Leszek (Léchék) Le-Blanc, au douzième siècle.	57	3
Prêtres Polonais. — L'évêque Soltyk, célèbre par son zèle pour la foi et pour la patrie, au dix-huitième siècle.	55	4
Prozor, *Maurice*. — Saryusz (Sariouche), sous le règne de Ladislas Lokiéték, au treizième et quatorzième siècle.	37	2
Przeciszewski (Prchétsichewski), *Antoine*. —Konasewitche, sous Sigismond III, au seizième et dix-septième siècle.	41	3
Przeclawski (Prchétslawski), *Léon*. — Jean Swierczowski (Swiértchowski, sous Battori, au seizième siècle.	33	4
Przezdziecki (Prchéziétski), *Charles*, colonel. — Olesnicki (Olesnitski), sous Ladislas Jagellon, quatorzième et quinzième siècles.	45	1
Puszet (Pouchéte), major. — Serna, célèbre sous Battori.	43	1
Radziszewski (Radzichewski), colonel. — Bielski, célèbre historien polonais du seizième siècle.	29	2
Radziwille, *Michel*, général en chef.—Casimir, surnommé le Capucin, roi de Pologne, onzième siècle.	9	2
Raszanowicz (Rachanowitche), *Marie*. — Grizèlde, fille du fils de Battori, se maria avec le grand Zamoyski.	59	3
Rohland, général. — Ilowski, sous Sigismond Premier.	25	4
Romanowski, *Tranquillien*, abbé.	69	1
Rożycki (Rogitski), *Samuel*, général. — Stanislas Poniatowski, roi de Pologne, au dix-huitième siècle.	25	1
Rożycki, *Charles*, colonel. — Witold, sous Ladislas Jagellon, roi de Pologne, au quinzième siecle.	29	4
Rybynski, *Mathieu*, général en chef. — Casimir Jagellonczyk, roi de Pologne au quinzième siècle.	15	2 3
Rypinski, *Alexandre*. — Lisowski, sous Sigismond III.	45	2
Rzewuski (Rgéwouski).	125	1
Samguszko (Sangoucheko), prince.—Roman Sanguszko, sous Battori, roi de Pologne, au seizième siècle.	69	4
Sapieha, *Léon*, prince.—Jean Sapieha, sous Sigismond III.	27	3
Sierawski, *Jules*, général. — Ladislas Warnenczyk (Warnéntchik), roi de Pologne, au quinzième siècle.	17	3
Skorzynski (Skorginski), *Simon*, prêtre. — Le prince évêque Czartoryski, sous Jean Casimir, au dix-septième siècle.	53	3

	Karty strona.	Strefa.
Słowacki *Juliusz*. — Gorliwy Czacki w swém dziele zebrał mnogie ojczyzny pamiętniki w wieku 19m.	72	1
Sobański *Izydor*.—Gąsiewski za Zygmuntem Trzecim.	74	3
Sołtyk *Roman* Jenerał. — Bolesław Krzywoustym zwany król Polski rządził krajem w wieku 12m.	20	2
Soroka *Jerzy* Skalnik.	120	3
Sowiński *Józef* Jenerał pod Warszawą przy Woli żyć przestał docześnie	118	2
Sowiński *Albert* muzykus sławny.— Rewera Potocki z męztwa znany za krajem w wieku 18m.	76	2
Staniewicz *Ezechiel*. — Wybranowski sławny Rotmistrz za Stefanem Batorym królem Polskim w wieku 16m.	34	1
Stecki *Ludwik* Półkownik.— Konrad iest znanym za królem Leszkiem Białym w wieku 12m.	30	1
Stempowski *Leon* marszałek Uszycki. — Xiążę Rożański za królem Zygmuntem Trzecim w wieku 16m i 17m.	68	1
Straszewicz *Józef* Autor stu Portretow Bohatyrow i Bohatyrek Polskich. — Jan Tarnowski za Zygmuntem Pierwszym królem Polskim w wieku 15m i 16m.	70	4
Switkowski *Tomasz* major. — Kosmowski za Władysławem Jagiełłem królem Polskim w wieku 15m.	44	3
Szczaniecka z Poznańskiego. — Konegunda królowa Polska Małżątka Bolesława wstydliwego w wieku 13m.	58	1
Szemioth *Franciszek* Major. — Domaniecki za królem Janem Kazimierzem w wieku 17m.	34	4
Szreter *Jakub*. — Stanisław Jabłonowski za Janem Trzecim królem Polskim w wieku 17m.	42	2
Szymanowski *Józef* Jenerał.— Żyromski za Janem Kazimierzem królem Polskim wieku 17m.	22	4
Szyrma Professor Warszawski. — Bolesław Wstydliwy król Polski rządził krajem w wieku 13m.	70	3
Tański Kapitan. — Stanisław Żołkiewski za Zygmuntem Trzecim grólem Polskim w wieku 16m. i 17m.	38	1
Tomaszewska *Antonina*. — Anna Jagiellońka Żona Batorego króla Polskiego w wieku 16m.	58	2
Turno *Karol* Jenerał. —Zygmunt Trzeci król Polski przy końcu 16go a w początkach 17go wieku.	22	1
Tyszkiewicz *Tadeusz* Jenerał Senator. — Bekiesz sławny za Batorym królem Polskim w wieku 16m.	18	2
Umiński *Jan Nepomucen* Jenérał. — Władysław Łokietek król polski w wieku 13m i 14m.	20	1

	Page.	Couplet.
Skrzynecki(Skrchinétski),généralissime.—Ladislas Jagellon (Yaguellonn),roi de Pologne, au quinzième siècle.	13	3.4
Slowacki (Slowatski), *Jules*. — Le savant Czacki (Tchatski), par ses écrits, rendit de grands services à la Pologne.	73	1
Sobanski, *Isidor*. — Gąsiewsli (Gonsiéwski), sous Sigismond III.	75	3
Soltyk, *Roman*, général.—Boleslas surnommé Krzywousty (Krchiwo-ousti), roi de Pologne, au douzième siècle.	21	2
Soroka, *Georges*, Skalnik.	121	3
Sowinski, *Joseph*, général.	119	2
Sowinski, *Albert*, célèbre musicien. — Révéra Potocki (Pototski), célèbre par son dévoûment à la patrie, dix-huitième siècle.	77	2
Staniewicz (Staniéwitche), *Ezechiel*. — Wybranowski, sous Battori, roi de Pologne, au seizième siècle.	35	1
Stempowski, *Léon*, maréchal d'Uszyte. — Le prince Rozanski, sous Sigismond III, au dix-septième siècle.	69	1
Straszewicz(Strachéwitche),*Joseph*, auteur des cent portraits des Polonais et Polonaises célèbres. — Jean Tarnowski, sous Sigismond Premier, aux quinzième et seizième siècles.	71	4
Switkowski, *Thomas*, major. — Kosmowski, sous Ladislas Jagellon (Yaguellonn), au quinzième siècle.	45	3
Szczaniecka (Chetchaniétska) de Poséne. — Cunégonde, reine de Pologne, au treizième siècle.	59	1
Szemioth(Chémioth), *François*, major. — Domaniecki (Domaniétski), sous Jean Casimir, au dix-septième siècle.	35	4
Szreter (Cheréter), *Jacques*.—Stanislas Yablonowski, sous Sobieski, roi de Pologne, au dix-septième siècle.	43	2
Szymanowski (Chimanowski), *Joseph*, général. — Zyromski (Giromski), sous Jean Casimir, au dix-septième siècle.	23	4
Szyrma (Chirma), professeur de Varsovie.—Boleslas-Le-Pudique, roi de Pologne au treizième siècle.	71	3
Tanski, capitaine. — Stanislas Zolkiewski, sous le règne de Sigismond III, au seizième et dix-septième siècle.	39	1
Tomaszewska (Tomachéwska), *Antoinette*. — Anne Yaguellonn, reine de Pologne, épouse de Battori.	59	2
Turno (Tourno), *Charles*, général. —Sigismond III, roi de Pologne, au seizième et dix-septième siècle.	23	1
Tyszkiewicz Tichekiéwitche), *Thadée*, général et sénateur. — Bekiesz (Békiéche), sous Battori, au seizième siècle.	19	2

	Karty strona.	Strefa
Walewski *Alexander*. — Jenerał Dombrowski Bohatyr Polski żył w początkach wieku 19go.	38	3
Witwicki *Stefan*. — Jan Bbogłowski za królem Władysławem Jagiełłem w początkach 15go wieku.	78	3
Wojakowski *Xiądz* Suffragan Lubelski. — Kardynał Oles; nicki za królem Jagiéllończykiem w wieku 15m.	50	4
Wolicki *Konstanty*. —Kromer sławny literat Polski za królem Batorym w wieku 16m.	74	1
Wołłowicz *Michał*. — Jan Świerczowski za Stefanem Batorym królem Polskim w wieku 16m.	32	4
Wołowski *Franciszek* Poseł. — Wacław Rzewuski za królem Augustem Trzecim w wieku 18m.	66	1
Wołowski Doktor. — Gaworek stary za Leszkiem Białym.	76	3
Wysocki *Piotr* Major. — Kościuszko Bohatyr Polski przy końcu 18go a w początkach 19go wieku.	36	4
Xięża Polscy. — Biskup Sołtyk za Augustem Trzecim.	54	4
Zaliwski *Jósef*. —Połubiński za królem Janem Kazimierzem.	36	1
Załuski *Karol* Jenerał.—Struś za Zygmuntem Trzecim.	24	3
Zamoyski *Władysław* Jenerał. — Jan Zamoyski za królem Batorym w wieku 16m.	22	2
Zan *Tomasz*. —Zelisław za Bolesławem Krzywoustym.	70	1
Zawierski *Waleryan* Major. — Tomasz Kalski za królem Władysławem Jagiełłem w wieku 15m.	44	4
Zienkowicz *Jósef* umarł w Paryżu i pochowany w perlaszez.	124	2
Żebrowski Major.—Koniecpolski za królem Janem Kazimierzem w przeciągu wieku 17go.	40	2
Żymirski Jenerał Pod Warszawą w batalij żyć przestał docześnie.	118	3

	Page.	Couplet.
Uminski, *Jean Nepomucen*, général. — Ladislas Lokiétek, roi de Pologne, aux treizième et quatorzième siècles.	21	1
Walewski, *Alexandre*. — Dombrowski, célèbre général polonais, au dix-neuvième siècle.	39	3
Witwicki (Witwitski), *Etienne*. — Jean Broglowski, sous Ladislas Yaguellon, roi de Pologne.	79	3
Wojakowski, l'*abbé*, suffragan de Lublin.—Le cardinal Olesnicki (Olesnitski), sous Jagellonczyk, roi de Pologne.	51	4
Wolicki (Wolitski), *Constantin*. — Kromer, célèbre littérateur polonais du seizième siècle.	75	1
Wollowicz (Wolowitche), *Michel*. — Jean Swierczowski (Swiértchowski), sous Battori, au seizième siècle.	33	4
Wolowski, *François*, nonce. — Rzewuski (Rzéwouski), sous Auguste III, roi de Pologne, au dix-huitième siècle.	67	1
Wolowski, docteur. — Gaworek, sous Leszek (Léchéc) Le-Blanc, roi de Pologne, au douzième siècle.	77	3
Wysocki (Wisotski), *Pierre*. — Kosciuszko (Kossiucheko), illustre héros de Pologne au dix-huitième et dix-neuvième siècle.	37	4
Zaliwski, *Joseph*. — Polubinski, sous Jean Casimir, dix-septième siècle.	37	1
Zaluski, *Charles*, général.—Strus, sous Sigismond III.	25	3
Zamoyski, *Ladislas*, général.—Jean Zamoyski, sous Battori.	23	2
Zan, *Thomas*. — Zelislaw, sous Boleslas, surnommé Krzywauousty), roi de Pologne, au douzième siècle.	71	1
Zawierski, *Valérien*, major.—Thomas Kalski, sous Ladislas Jagellon, roi de Pologne, au quinzième siècle.	45	4
Zienkowicz, *Joseph*, capitaine.	125	2
Zebrowski (Gébrowski), major. — Koniecpolski (Konietspolski), sous Jean Casimir, au dix-septième siècle.	41	2
Zymirski (Gimirski), général.	119	3

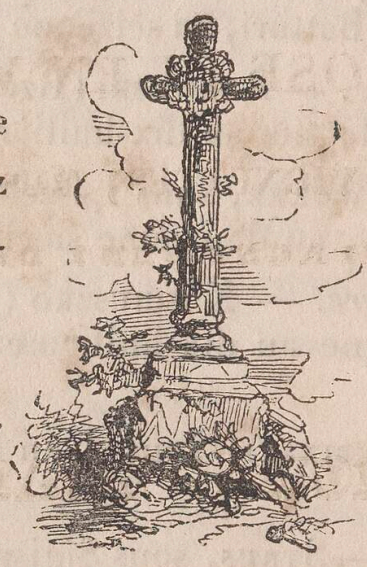
ODŁOŻONO W JZBIE SKARBOWEJ.

ROKU 1833.

W PARYŻU.

Niepisałem to jedynie dla moiej korzyści ; lecz dla wielu innych żeby mogli bydź szczęśliwemi.

Z Listu I. Pawła S. do Kor. roz. 10 wiersz 33.

Je ne cherche point mon avantage particulier, mais ce qui est avantageux à plusieurs, afin qu'ils soient sauvés.

I. Cor., ch. 10, verset 33.

DÉPOSÉ A LA DIRECTION.

1833.

PARIS.

BIBLIOTEKA XX. CZARTORYSKICH

Z. ARCHIWUM X. MIY
HR. J. CZARTORYSKIEGO

IMPRIMERIE ET FONDERIE DE A. PINARD, QUAI VOLTAIRE, 15.

VIE.

DIEU

PROGRÈS

LIBERTÉ

Remarques

SUR

LA POLOGNE

EN PROSE ET EN VERS,

AVEC VIGNETTES, MUSIQUE

ET ACCOMPAGNEMENT DE PIANO.

PAR

L'ABBÉ THOMAS PRANIEWICZ.

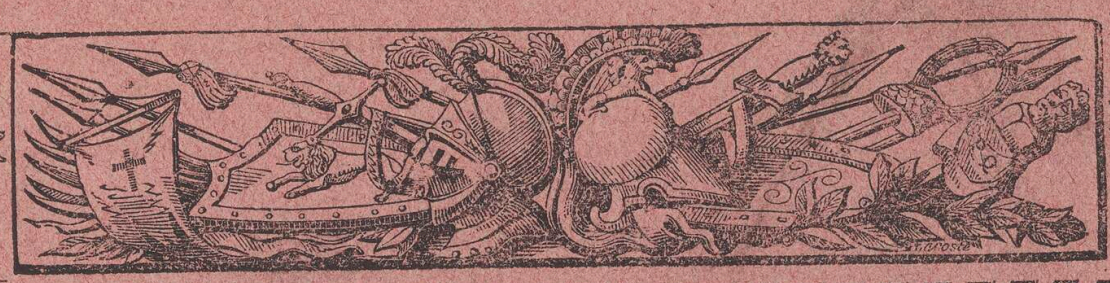

Paris.

IMPRIMERIE ET FONDERIE DE A. PINARD,

Quai Voltaire, 15.

1833.

1833.

colorchecker CLASSIC

x-rite

mm

colorchecker CLASSIC

x-rite